

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΤΕΥΧΟΣ Β.

ΑΡΙΘ. ΦΥΛΛΟΥ 208

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ 30 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ

1912

Προκήρυξις διαγωνισμοῦ πρὸς συγγραφήν διδακτικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς ἢ Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσεως.

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ἐχόν ὑπ' ὄψιν τὸν περὶ διδακτικῶν βιβλίων νόμον ΓΣΑ' τῆς 4 Ἀπριλίου 1907, τὸν περὶ τροποποιήσεως τοῦ ΓΣΑ' νόμου τῆς 4 Ἀπριλίου 1907, τὸν περὶ τροποποιήσεως τοῦ ΓΣΑ' νόμου τῆς 14 Δεκεμβρίου 1911 περὶ τροποποιήσεως τοῦ νόμου ΓΣΑ' τῆς 14 Δεκεμβρίου 1911 καὶ πρὸς ἐκτέλεσιν τούτου Β. διατάγματα τῆς 4 Μαΐου 1907 καὶ τῆς 9 Ἀπριλίου 1909, προκηρύσσει διαγωνισμὸν πρὸς συγγραφήν διδακτικῶν βιβλίων τῆς δημοτικῆς ἢ στοιχειώδους ἐκπαίδευσεως κατὰ τὸ συνδημοσιευμένον κατωθὶ πρόγραμμα ποσότητος καὶ οἰκονομίας τῆς βλῆς τῶν βιβλίων τούτων τὸ κατεργασθῆν ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἐπιτροπείας κατὰ τὸ ἀρθρον 3 τοῦ ΓΣΑ' νόμου.

Τελευτήρια ἡμέρα παραδόσεως τῶν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθρομένων βιβλίων ὀρίζεται ἡ 30 Αὐγούστου 1913.

Τὰ ἐν χειρογράφοις ὑποβαλλόμενα δεῖνα εἶναι γεγραμμένα ἐν ἠλεκτάτῳ καθαρώς, εὐανάγνωστος καὶ ὅσον οἷόν τε καλιγραφικῶς ἀνευ διαρρέσεων, παραγγραφαρῶν ἢ προσθηκῶν, εἰ δὲ μὴ εἶναι ἀπαρδεδεχτα.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 24 Αὐγούστου 1912.

Ο Ἰπουργὸς
Ι. Δ. ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΕΚΔΕΧΣΙΣ

Ἐπισημαστέρος τῶν προγράμματος τῆς ποσότητος καὶ οἰκονομίας τῆς βλῆς τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῆς Δημοτικῆς ἢ Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσεως, κατεργαστέον ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ ἔξῃ ἀρθρον τοῦ ΓΣΑ' νόμου «περὶ διδακτικῶν βιβλίων» κατωτέρως δευτέρως ἐπιτροπείας.

Ἐπιβάλλουσα ἡ ὡς ὅσο ἐπιτροπεία εἰς τὸ Σ. Ἰπουργεῖον τὸ ὑπ' αὐτῆς συνταχθῆν πρόγραμμα τῶν ἀναγνωστικῶν βι-

βλίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσεως, κρίνει ἀρκαίτητον νὰ προτάξῃ ἐν τῇ προκειμένῃ ἐκθέσει ὡς οἷόν τε συντόμως τὰς σκέψεις, αἵτινες προεκάλεσαν τὰς ἀποφάσεις αὐτῆς περὶ δύο μόνον θεμελιωδῶν ζητημάτων, ἀφορώτων εἰς τὰ ἀναγνωστικά βιβλία, τοῦ ζητήματος δηλονότι τοῦ ποιοῦ τῆς βλῆς καὶ τοῦ ζητήματος τῆς οἰκονομίας τῆς βλῆς ταύτης.

Προκειμένου ἡ ἐπιτροπεία νὰ ἀποφασίσῃ περὶ τῶν πρώτων τῶν ζητημάτων τούτων, τοῦ ζητήματος δηλαδὴ τοῦ ποιοῦ τῆς βλῆς τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, ἐθεώρησεν ἀρκαίτητον νὰ ἐξετάσῃ προηγουμένως ὡς οἷόν τε ἀκριβῶς τὰ ἀπὸ τῆς ἐπιπέσεως τοῦ ποιοῦ τῆς βλῆς διάφορα εἶδη τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, ἅτινα ἐδημοσιουργήθησαν ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου ἐν τῷς πεπολιτισμένοις κράτεσι μέχρι τῆς σήμερον, ἵνα ἐκ τῆς ἐξετάσεως ταύτης ποριοθῆ ἠετικά τε καὶ ὀρνικτικά στοιχεῖα, συντελούσα εἰς τὴν μέρφωσιν τῆς ἰδίαις αὐτῆς περὶ τοῦ ζητήματος ἀποφάσεως.

Τὸ πρώτον ἀπὸ τῆς ρηθείσης ἐπιπέσεως εἶδος, ὅπερ συναντῶμεν ἐν τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου τοῦ δημοτικοῦ σχολείου, εἶναι τὸ τῶν ἠθικῶν ἀναγνωσματῶν. Ταῦτα, κοπιούοντα μόνον τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἠθικότητος τῶν παιδῶν, περιέχουσι διάφορα καὶ ὡς τὰ πολλὰ ὑπ' αὐτῶν τῶν συγγραφέων αὐτῶν συντεταγμένα ἠθικά ἀναγνώματα, ἅτινα συνηθέστατα μὲν εἶναι ἀσχετα πρὸς ἄλληλα, πολὺ δὲ σπανίως παρουσιάζονται ἐν ἐνότητι, περιστρεφόμενα περὶ τὸν βίον ἐνὸς ἢ ἄλλῶν προσώπων. Ἡ κατόρθωσις τοῦ τελευταίου τούτου ἀποβαίνει εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῶν περὶ ὧν πρόκειται ἀναγνωσματῶν δυσχερῆς, ἀπλοῦστατα διὰ τὸν λόγον ὅτι ὁ βίος ἐνὸς προσώπου δὲν δύναται νὰ εἶναι μόνον ἀθροισμα ἠθικῶν καὶ ἐπιπέδων πράξεων, ἀλλ' ἐγκλείει καὶ πλείστος ἄλλοις ἐπιπέδους εἰς τῇ ἰδίᾳ ἡλικίᾳ καὶ ἐπιπέδους τῶν ἠθικῶν ἀναγνωσματῶν δὲν θέλουσι νὰ παραθέσωσιν ἐν αὐτοῖς ὡς βλῆς ἀκρίστους πρὸς ἐπιπέδων τοῦ ὑπ' αὐτῶν ἐπιδιακομένου σκοποῦ.

Ὅτι τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ἔχει καὶ τὸν κύριον σκοπὸν νὰ ἐμφωχῆσθῆ τὸ ὑπὸ τῶν προηγουστικῶν αὐτοῦ μαθημάτων ἀναπτυσσόμενον ἠθικὸν διάφθρον τῶν

μαθητών, μάλιστα θα δύναντο αυτοτελώς να αναπτύξουν τούτο, είναι φανερόν. Πρώτῳ δ' ὅμως είναι, ὅτι δὲν δύναται νὰ ἔχη μόνον τὸν σκοπὸν τούτων. Διὰ τούτῳ δ' ἀκριβῶς δὲν ἔτυχον, οὐδὲ πρέπει νὰ τύχουν εὐρύτερας διαδόσεως ταῦτα τὰ μονομερῆ ἠθικὰ ἀναγνωμάρτια.

Ἐν ἁποδίῳ δὲ δύναται νὰ παρατηρηθῆ, ὅτι ταῦτα ἀδυνατοῦσι συνθέσθαι νὰ πληρώσωσι καὶ τὸν μόνον σκοπὸν, δὲ ἐπιδικῶσι, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἠθικότητος τῶν παιδῶν. Ὁ πρώτος λόγος τούτου είναι ὅτι τὰ ἀναγνωμάρτια αὐτῶν δὲν εἰσὶν γρηφὴ καὶ ἀποδοτικὰ μαθητικῶν, οἵτινες παρουσιάζονται συγκεκριμένως καὶ φυσικῶς εἰκόνα τοῦ βίου ἐπιβιβῶντος ἐκείνου ἐπὶ τὸ φυσικόν. Εἶναι ἔξωρ, ἀγρυπία, ἀνάστα, φόβος, ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενῆ κράσις, κρηρὸν πολυλογία καὶ ἄνευ ἀγρυπίας, ὡς τὸ φυσικὸν καὶ ἐπιπελάζοντων ἐννοῦσι ἐκλόγιος οἱ μικροὶ ἀναγνώσται. Ὁ κατὰ παραγγελίαν ἄτακτος ἀναγνώστης, κλημαρὸς Πάυλος, μέχρις ἡλιθιότητος εὐπίστος Γεώργιος, κλέψτης Μάρκος δὲν ἐξεγείρει τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μαθητῶν, ὁ δὲ πέραν τῶν ὁρίων πάσης πιθανότητος διαλλακτικῶς Νικόλαος, εὐγενῆς Δημήτριος, εὐεργητικῶς Σπυρίδων δὲν διεγείρει τὸν θαυμασμὸν αὐτῶν. Ἡ ἀτυχία τῶν διηγημάτων τούτων είναι συνήθως τοσαύτη, ὥστε ἡ παρεμβολή τῶν προσωπικῶν στοιχείων ἐν αὐτοῖς νὰ εἶναι μὴν φοιτητικὴ, πρᾶγμα δὲ νὰ ἡχομεν, ὅπως τεθῆ εἰς τὸ στόμα ἐνὸς τῶν προσώπων μακρὰ, ἀνιάρκα καὶ οὐδερῖαν ἐπίδρασιν ἀσκόου ἠθικολογία, ἥτις καὶ ἀποτελεῖ τὸ κύριον μέρος τοῦ διηγήματος. Ὁ δεύτερος λόγος τοῦ πράγματος είναι ὅτι συνήθως πολλά τῶν ἀναγνωσμάτων τῶν περὶ οὗν πρόκειται ἀναγνωστικῶν βιβλίων είναι γενικολογικὰ καὶ ἀφρημένα ἠθικολογία καὶ κοφινολογία, αἰτίως, ὡς γνωστοῦν, οὐδερῖαν δύναται νὰ ἀσκήσωσιν ἐπίδρασιν ἐπὶ τὸ θυμικὸν τῶν παιδῶν.

Ἐπειροῦ ἀπὸ τῆς περὶ ἧς πρόκειται ἐπέφως εἶδος ἀναγνωστικῶν βιβλίων συναντῶμεν τὸ τὴν καθ' αὐτὸ ἀναγνωστικῶν ἢ γραμματικῶν. Ταῦτα, ἀσκοῦνται μόνον τὴν παρὰ τοῖς μαθηταῖς μέρουσι τοῦ συναριθμητοῦ τῆς γλωσσικῆς ὀρθότητος, ρηθιμῶσι τὴν ὕλην αὐτῶν πρὸς τοὺς παραλλήλους διδασκαλόμενος κανόνος τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικῶν, ὃν ἡ ἀραρχὴ ἐν τῇ ἀναγνώσει συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ μη-μνευθέντος συναριθμητοῦ.

Τὰ ἀναγνωστικὰ ταῦτα βιβλία, ὄντα κατὰ τοὺς θιασώτας αὐτῶν τὰ καθ' αὐτὸ ἀναγνωμάρτια, ἦτοι τὰ βιβλία τὰ καθ' αὐτὸ διδασκάντα τὴν ὀρθὴν ἀνάγνωσιν, οὐδὲν ἄλλο πράγματι είναι ἢ βιβλία—καὶ δη οὐχὶ πρότυπα—γραμματικῶν ἀσκήσεων. Οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν ἀποβλέπουσι μόνον εἰς τὴν γραμματικὴν—συντακτικὴν ἐποψίν, ἀξιομαρτῶν ὄμως περὶ τοῦ ποῦ τῆς ὕλης, ἥτις είναι ἔξωρ, ἀνιάρκα, κενὴ περιεχομένου, πολλὰκις ἔχει μωρὸν περιεχόμενον, ἐκτιθεῖται δ' ἀνευ συναγωγῆς τινος.

Ἐπειροῦ βεβαίως τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἔχει πρὸ παντὸς ἄλλοι τὸν κύριον σκοπὸν νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν βαθμίαν ἀνάπτυξιν τοῦ συναριθμητοῦ τῆς γλωσσικῆς ὀρθότητος τῶν παιδῶν, ὅτι δὲ διὰ τούτο ἐν τῇ ἐκλογῇ καὶ τῇ διατάξει τῆς ὕλης αὐτοῦ πρέπει νὰ λαμβάνηται πρὸ παντὸς ἄλλου ὑπὸ ὄψει ὁ σκοπὸς οὗτος, είναι φανερόν. Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου μέχρι τοῦ σημείου τοῦ ὑποβιβαζομένου αὐτοῦ εἰς βιβλίον γραμματικῶν ἀσκήσεων ἔπαρει γαματώδης διασπαρ. Τούτῳ δ' ἐνεκα οὐδὲ τὸ μονομερῆς γραμματικῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων ἔτυχεν ἢ πρέπει νὰ τύχῃ ἐγκρίσεως.

Ἐπειροῦ εἶδος ἀναγνωστικῶν βιβλίων είναι τὸ τὴν πραγματικῶν ἢ γνωσιολογικῶν ἢ ἐγκυκλοπαιδικῶν. Ταῦτα, σκοπὸν αὐτῶν θεωροῦνται τὴν εἰς τοὺς παῖδας μεθόδον παρῶν εἰ δυνατόν τῶν εἰς τὸν προκρινόντων βίον χρησίμων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν γνώσεων, περιέχουσιν ἀναγνωμάρτια ἐκ τῆς Γεωγραφίας, τῶν διαφόρων κλάδων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, τῶν διαφόρων κλάδων τῆς Γεωλογίας, ἀναγνωμάρτια περὶ τῶν διαφόρων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν ἐφευρημάτων ἔργων ὑπεκείμενον τὸ ἐμπόριον, τὴν συναλλαγὴν, τὴν κωστικὴν, τὴν συγκοινωνίαν, τὴν οἰκίαν καὶ πολιτικὴν οἰκονομίαν, τὴν ὕγιεινὴν, τὴν χρονολογίαν, κτλ. Οὐχὶ σπανίως τὰ ἀναγνωστικὰ ταῦτα βιβλία, ἵνα μὴ προσκρούσιν εἰς τὰς

ἀντιρρήσεις τῶν ἠθικολόγων, προσλαμβάνουσιν καὶ ὀλίγα ἠθικὰ ἀναγνωμάρτια τοῦ εἶδους τῶν ἠθικῶν ἀναγνωμματαρίων, περὶ ὃν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἐγένετο λόγος. Οὗτω ταῦτα ἀποβλέπουσι οὐσίως ἐγκυκλοπαιδεῖαι παντὸς ἀξίῳ γνώσεως πράγματα.

Οἱ συγγραφεῖς τῶν περὶ οὗν πρόκειται ἀναγνωστικῶν βιβλίων, ἀποβλέπουσι κυρίως εἰς τὴν μετὰδόν τῶν εἰς οἶον τε πολιτικῶν γνώσεων, οὐδερῖαν συνήθως καταβάλλουσιν λογιολογικὴν προσοχίαν, ὅπως αὐτὸ πρὸςπροσεχόμενι δια μαρτυρεῖται γρηφῶν καὶ διαπερῶσιν εἰς τοὺς παῖδας. Οὗτως αὐτὰ μεταδίδονται συνήθως ἢ ὑπὸ μαρτῶν κωστικῶν ἐπιστημονικῶν, ἢ ἀπὸ διδασκῶν καὶ κωστικῶν εἰς τοὺς παῖδας, ὑπὸ τὴν μορφήν ἐκλογῆς ἢ τῆν παρερῶσι ταυταῖς τὰ ἡθικὰ ἐπιστημονικὰ ἐπισημῶν, εἰς ὃν ἢ καὶ ἀνελθόντες, ἢ ὑπὸ μαρτῶν ἔξωρ ἀφορμῶν καὶ συμπροσημῶν ἀρτιμῶν. Εἰς ταῦτα οὐδερῖαν καταβάλλεται συνήθως προσοχίαν, ὅπως υποβληθῶσιν αἰ ποικιλίαι καὶ γνώσεις εἰς εἶδος τῆ ἀνότητος, εἰ καὶ δὲν ἐλλείπουσιν ἐπιπορτῶν τῶν παραβιβῶντων τοῦ ἐναντίου.

Οἱ κυριώτεροι λόγοι, οἱ προκαλεσάντες τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, είναι οἱ ἑξῆς:

- α) Ἡ γνώμη, ὅτι ὁ ἀπὸρτος τοῦ δημοτικοῦ σχολείου ὀρεῖται νὰ γνωσθῆ ἀφορμῶς τὸ πᾶν, ὅτι ἡ γενικὴ μέρουσι, τὴν παρέργη τὸ δημοτικῶν σχολείων, οὐδὲν ἄλλο σημαίνει ἢ τὸν καταρτισμὸν τῶν παιδῶν εἰς πᾶσας τὰς δυνατός εἰδητήσας.
- β) Ἡ ἰδέα, ὅτι ἡ ἀνάπτυξίς τοῦ ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν διαφέροντος τῶν μαθητῶν, ὑπερ ἧς ὀρεῖται νὰ ἐργάζηται καὶ τὸ δημοτικὸν σχολεῖον, δύναται καὶ ὀρεῖται νὰ ἐπιδωκῆθῃ διὰ τοῦ κυριώτερου διδακτικῶν μέσου τοῦ σχολείου τούτου, τοῦ ἀναγνωμματαρίου, ἢ τοῦλάχιστον, καὶ διὰ τοῦ ἀναγνωμματαρίου, ἀνακαθάνοντος ταυτην ὡς κύριον αὐτοῦ ἔργον.
- γ) Τὸ γεγονός, ὅτι ἐν πολλοῖς δημοτικῶν σχολείων δὲν ὑπῆρχον καὶ δὲν ὑπάρχουσιν ἰδίαι ὄραι διδασκαλίας τῶν πραγματικῶν μαθημάτων, καὶ

δ) Τὸ γεγονός, ὅτι διὰ λόγους διδακτικῶς πολλὰκις ἔχει καταργηθῆ ἡ χρῆσις τῶν ἐγγειρμένων τῶν παρεχόντων τῆς πραγματικῶν γνώσεων ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείοις.

Ὁ πρώτος ἐκ τῶν λόγων τούτων είναι ποσὸς ὅπως ἐφαρμόζοι. Τὸ δημοτικὸν σχολεῖον ἔχει τὸν προρισμὸν διὰ τῆς μέρουσι, τὴν παρέργη, νὰ καταστή τὸς προεργῶν αὐτοῦ κινῶν, ὅπως γνωρίσῃ καὶ ἀγάπησιν, ἵνα δυνηθῶσι νὰ συντηρησῶσι, τὰ στοιχεῖα ἐνὸς ἐκείνου τῶν ἀγώνων τῶν πολιτισμοῦ (τῆς ἠθικότητος, τῆς θρησκευτικότητος, τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν, τῆς καλλιτεχνίας, τῆς γλώσσας καὶ τῆς πολιτικῆς συντάξεως) τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ ζωῆσι. Δὲν είναι τοῦτο προωρισμῶν νὰ καταρτίσῃ τοὺς παῖδας κινῶν καὶ νὰ ἀσκήσωσιν ἐν οἰονδήποτε ἐπάγγελμα, ἀποβλέπον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἐνὸς ἢ περισσοτέρων τῶν ἀγώνων τούτων τοῦ πολιτισμοῦ, δὲν κέλονται νὰ καταρτίσῃ τοὺς παῖδας εἰδικῶς εἰς πολλὰς ἢ ἔστω καὶ εἰς μίαν εἰδητήσας. Ἄλλ' αἰ εἰς τοὺς γνώσεων, ἢ μεταδίδουσιν τὰ ἐγκυκλοπαιδικὰ ἀναγνωμματαρία, τεύουσιν ἀκριβῶς εἰς τὸ τελευταῖον τούτο, είναι καταλλήλων διὰ μέρουσι εἰδικῶν, ἔχουσιν λόγον ἐν βιβλίῳ προωρισμῶν τὰς περὶ τῶν μέρουσι ἢ εἰς εἰδικὰ ἐπαγγελματικὰ σχολεῖα, οὐχὶ δὲ διὰ σχολείων γενικῆς μέρουσι, διὰ παιδαγωγικοῦ σχολείου, οἷον είναι τὸ δημοτικὸν σχολεῖον.

Ἄλλὰ καὶ ὁ δεύτερος τῶν προκαλεσάντων τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγνωσματαρίων λόγος δὲν είναι ἀσχερῶν. Βεβαίως τὸ δημοτικῶν σχολείων ἔχει καὶ τὸν σκοπὸν νὰ ἀνάπτυξῃ παρὰ τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ διαφέρειν ὑπερ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν διὰ τῆς μεταδόσεως τῶν καταλλήλων ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν γνώσεων. Τὸ ἔργον δ' ὅμως είναι, δὲν δύναται ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἢ διασταλτα τῆς ἀναγνώσεως νὰ ἀναλάβῃ τὸν σκοπὸν τούτων ὡς κύριον αὐτῆς σκοπὸν καὶ ἢ εἴτε ἀποκλειστικῶς μόνη εἴτε συντηρητικῶς.

Δὲν δύναται αὕτη, καὶ δη ὀλίγω μόνι, νὰ ἀναλάβῃ ὡς κύριον αὐτῆς σκοπὸν τὸν μνημονεύοντα α') διότι ἡ ἀνάγνωσις δὲν είναι τὸ καταλλήλων μέσον τῆς ὑπὸ τῶν παιδῶν ἀφορμῶσιν γνώσεων καὶ δεξιότητων, ἀλλ' ἢ ἐπὶ τῆς ἐπιστημῆς στρέφεται.

καὶ τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν προκαλοῦσα διδασκαλία τὸν γνῶσιν και τὸν δεξιότητων, β') διότι ἡ ἀνάγνωσις ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς ἔχει καὶ ἕτερα κύρια ἔργα, ἡ δ' ὑπὸ τῆς ἀναλήψεως καὶ τοῦ προκειμένου θά γένηται ἐπι βλάθην ἔργων και γ') διότι τὸ ἀναγνωματάριον, καθ' ὅσον δὲν θά βλάθῃ κατ' ἀνάγκην να συμπληρωθῇ ἐξ ἐκαστῆς ἐπιστήμης και τέχνης πάντα τὰ ἀναγκαῖα και δὲ ἐν τῇ προσηκούσῃ ἐκάστου τῶν ἐπιστημῶν και τεχνῶν τούτων ὁργανικῇ ἐνότητι: και ἐπιπλέον, κατ' ἀνάγκην δὲν θά παρέχῃ πάλαιαι και ἐπιστημονικῶς διατρεφόμενας γνώσεις.

Ἄλλὰ καὶ ἐν ἕτεροις μαθήμασι συνερῶνται: τῆ ἀνάγνωσις ἐν τῇ ἐπιπέσει τοῦ περι ὅ προκείται σκοπῶν, πάλιν ἡ ἀνάγνωσις προέβου δὲν δύναται να πρόσθετ εἶαυτὸν τὸν σκοπὸν τούτων ὡς κύριον, πρῶτον μὲν διὰ τοῦ ἀνατρεῖ μνημονευθέντες λόγους, ὁτινας γιγνώσκου ἐν τῇ προκειμένη περιπέσει, δεύτερον δὲ καθ' ὅσον ἐν τῇ περιπέσει: τούτῃ δὲν θά δύναται να ὁρισθῶσι: τὰ ὅρια τῆς ἀνάγνωσεως και τὸν ἄλλων ἐκείνων μαθημάτων, δὲν θά δύναται να καθορισθῇ, τίνας γνώσεις και δεξιότητες θά μεταδίδῃ ἡ ἀνάγνωσις και τίνας τὰ ἄλλα ἐκείνα μαθήματα.

Ἀκριβῶς νῦν, διότι ἡ ἀνάγνωσις ἀδυνατεὶ να ἀναλάβῃ ὁλοκλήρως τὸ περι ὅ προκείται ἔργον ὡς κύριον, ἔχει εἰσαγωγή εἰς τὸ πρόγραμμα τῶν δημοτικῶν σχολείων ἡ διδασκαλία τῶν διαφόρων πραγματικῶν και χειροτεχνικῶν μαθημάτων (τῆς θεωρητικῆς, τῆς ζωολογίας, τῆς φυτολογίας, τῆς γεωπονίας, τῆς βρυκολογίας και γεωλογίας, τῆς φυσικῆς πειραματικῆς και χημείας κλπ.), ἡς διδασκαλίας κύριον ἔργον δύναται να εἶναι και εἶναι ἡ παρὰ τοῖς παισὶν ἀνάπτυξις τοῦ ὕπερ τῶν ἐπιστημῶν και τῶν τεχνῶν διαφέροντος και ἡν κατὰ τὰ ἔργα μὲν ἐπ' αὐτῶν λόγῳ δύναται να ἀντικαταστήσῃ ἡ διδασκαλία τῆς ἀνάγνωσεως ἐν τῇ ἐπιπέσει τοῦ ἔργου τούτου.

Ἐνεστέλι νῦν, ὅτι, ἐν ἡ διδασκαλία τῆς ἀνάγνωσεως δὲν δύναται να ἀναπτύξῃ πρῶτῃ τοῦ ὕπερ τῶν ἐπιστημῶν και τῶν τεχνῶν διαφέρον, οὐχ ἦτοον δύναται να ἐμφυσηθῇ και να ζωογονηθῇ τὸ ὕπερ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐκείνων μαθημάτων ἐξευρηθέν ἐπιστημονικῶν και τεχνικῶν διαφόρων, ἐπισημοῦσα οὐτο σπουδαίως ταῦτῃ. Ἀκριβῶς δ' ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐπιβάλλεται ἡ ἐν τῷ ἀναγνωματάριῳ παρῶσις και πραγματικῶν στοιχείων, ὅτινα ἢ θά ἐμβαδύνουσι, θά ἐπεκτείνουσι, θά συμπληρώσι και θά κἀμνουν ἀπὸ τινος νέας ἐπέξεως τῆς ἐπίπεσεως τῶν ὑπὸ τῶν πραγματικῶν μαθημάτων ἐξεταζομένων ἀντικειμένων ἢ θά παρασκευάζουσι ταυτῆν. Ἄν και πρέπει να ἀποκορῶται τοῦ ἀναγνωματαρίου πᾶν τεμάχιον ἕνα καθαρῶς διδακτικῶν σκοπῶν, διότι ἡ ἀνάγνωσις δὲν κέληται να ἀντικαταστήσῃ τὴν διδασκαλίαν, ἐν τούτοις, καθ' ὅσον αὐτῇ ὁφείλει να προπαρασκευάζῃ, να ἐμβαδύνῃ, να συμπληρώσι και να ἐμφυσησῇ πραγματικῶν στοιχείων τοῦ τελευταίου τούτου τύπου.

Ἄλλως δὲ τὴν βαρῆτῃ παρῶσις τοιούτων στοιχείων ἐπιβάλλεται και ὡ λοιποῖς σκοποῖ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀνάγνωσεως. Ἡ διὰ τούτης σκοπομένη ἑλωστικῆ—λογιστικῆ και καλλιτεχνικῆς μὲρσις δὲν κατορθοῦται τελεία μόνον διὰ τῆς ἀνάγνωσεως διηγήσεων γεγονότων, ἀλλὰ και διὰ τῆς ἀνάγνωσεως περιγραφῶν ἀντικειμένων και εἰσημένων διὰ τῆς φύσεως. Τὰ ὁριστῶται και οὐκινώτερα τῶν ποιημάτων, ὡς γνωστῶν, δὲν εἶναι: τὰ ἀδοντα τῶν ἀνθρώπων. Ἀρ' ἔτερου ἡ ἠθικῆ—ἠθικῆ—πολιτικῆ μὲρσις ἡ ἐπίσης ἐπινομημένη διὰ τῆς διδασκαλίας τῆς ἀνάγνωσεως δὲν εὐδοχεῖται μόνον διὰ τῆς γνώσεως τῶν πράξεων τῶν προσώπων, ἀλλὰ και διὰ τῆς γνώσεως τῆς ὁριζιότητος, τῶν δυνάμεων, τοῦ πλοῦτου κλπ. τῆς περιπέσεως.

Ἀπὸ τῶν σημείων δ' ἕμοος τούτου, τοῦ να δεχθῶμεν ἐν τοῖς ἑσπέραις ὅτι τῆς ἀνάγνωσεως ἐν τῇ ἐπιπέσει τοῦ περι ὅ προκείται ἔργον ὡς κύριον, και θά συμβῶσι συμφωνοῖς ἐνταυτῇ τῇ μέρσει, ὡς ἡν πρέπει να παρουσιάζονται ταῦτα και ἡτις οὐδέποτε θά εἶναι: ἐπρὸ ἐπιστημονικῆς, μέγρι τῶν σημείων τῆς σχεδῶν ἀποκλειστικῆς παραδόχης τῶν πραγματογραφικῶν στοιχείων, ἡν

ἐπιβάλλει ἡ ἑσφαμένη ἀντίληψις, καθ' ἡν δηλ. τὸ ἀναγνωματάριον ὁφείλει να ἀναλάβῃ ὡς κύριον αὐτοῦ ἔργον τὸ ἔργον τῶν διαφόρων ἐκείνων πραγματογραφικῶν μαθημάτων, ὕπαρξῃ καλοστασία διαφορά.

Ὁ τρίτος τῶν προκαλούντων τὴν ἐμφάνισιν τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγνωματαρίων λόγος δὲν εἶναι σεδαρῶς. Ἄν ἐν πολλοῖς δημοτικῶν σχολείων δὲν εἰδικοῦται και δὲν διδάσκονται τὰ πραγματικὰ μαθήματα ἐν ἰδίαις ὅραις, τὸ κακὸν τούτου ἔπαρσι και πρέπει ταχυτῆ να κέρθῃ διὰ τῆς ἐπιπέσεως τῆς ἰδίαις διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τούτων, οὐδέως δ' αἰρεται: διὰ τοῦ ἀνατρεῖ μνημονευθέντες λόγους—διὰ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγνωματαρίων.

Ὅμως δὲ ἀκριβῶς εἶναι ὁ δεύτερος και τελευταῖος τῶν μνημονευθέντων λόγων. Κατ' αὐτὸν θεωρεῖται ἀναγκαῖα ἡ εἰσαγωγή τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγνωματαρίων. Διὰ κατηγορηθέντων τὰ ἐκιδεῖται ἡ διδασκαλία τῶν διαφόρων πραγματικῶν μαθημάτων ἐν τοῖς δημοτικῶν σχολείων. Ὅσοῦ καὶ ἐπίσης ἐπιστοποιοῦσθῃ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν πραγματικῶν μαθημάτων ἐν τῷ δημοτικῶν σχολείῳ, στοιχειωδῶς καλῶς γινωσκόμεν, οὐδεὶς ἔχει ἀνάγκην τῆς ἐπισκορίας εἰδικῶ ἐγγεγραμίδου, εἰ και ἐπιστοποιοῦσθῃ, ὅτι τὰ ἐγγεγραμίδα ταῦτα οὐ μόνον εἶναι ἀρχαῖα, ἀλλὰ και ἐπιβλάθῃ τοῖς παισὶν, ὡς ἕμοος ἀκατανόητα αὐτοῖς και ὡς παρῶσι τῶν διδασκάλων εἰς τὴν καταργησίαν τῆς διδασκαλίας, ἐν τούτοις εἰσάγονται ἐν νέου τὰ ἀρχαῖα και βλαβερὰ τῇ εἰδικῇ διδασκαλίᾳ τῶν πραγματικῶν μαθημάτων ἐγγεγραμίδα ταῦτα ὑπὸ τῆν μέρσει τῶ ἀναγνωματαρίου, παρῶσι τῶν μὲν τὰ κύρια ἔργα τῆς ἀνάγνωσεως, οὐδέως δ' ἐπισημοῦσθαι τῷ ἐπισημοῦσθαι ὑπὸ αὐτῶν σκοπῶ, καθῶσον, ἐάν μὲν θέλωσι να χρησιμοποιῶσιν ὡς μέσον τῆς μεταδόσεως τῶν γνώσεων και δεξιότητων, ἀδυνατουσι, δι' ὡς λόγους εἶδουσι, να πληρῶσθαι καταλληλῶς τὸν σκοπὸν τούτων, ἀν δὲ θέλωσι να χρησιμοποιῶσιν ὡς ἐγγεγραμίδα χρήσιμα πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἀπομνημονεύσιν τῶν διὰ τῶν ἐκείνων μαθημάτων μεταδοθεισῶν γνώσεων, ἀποκρίβῶσιν ἀρχαῖα και ἐπιβλάθῃ δι' ὡς λόγους και τὰ καταργηθέντα εἰδικὰ ἐγγεγραμίδα.

Ἐκ πάντων νῦν τῶν ρηθέντων συνάγεται, ὅτι τὰ περι ὅν προκείται ἐγκυκλοπαιδικὰ ἀναγνωματάρια δὲν πρέπει να τύχουσι ἐγρησῆς, ὅτινα μὲν διῆτι ἀναλαμβάνουσι να πληρῶσθαι σκοπῶν, ὁτινας ἡ ἐπίπεσι δὲν ἀποκτεῖται διὰ τῶ μαθήτων τῆς ἀνάγνωσεως ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ, ὅμα δευδιῆτι ἐνεκα τούτου ἀμελοῦσθαι ἕμοος τῆς ἐπιπέσεως τῶν σκοπῶν, ὡν τῆν πληρῶσιν δύναται και ὁφείλει να ἐπιπέσει τὸ μαθήμα τούτο.

Τὰ μνημονεῖματα τῶν τῶ ἠθικολογικῶν και τῶν ἀνωγεινῶν τῶν ἰδία τῶν ἐγκυκλοπαιδικῶν ἀναγνωματαρίων εἶναι τῶσον προσηνῇ, ὡστε δὲν ὁφείδου να ἀναπτύξῃ σφοδρῶτάτῃ κατ' αὐτῶν ἀντιθέσει, ἡτις ἐκείνα μὲν πρῶτα εἴθηκε μίχρον κατὰ μίχρον ἐκπέδου, προήχθη δ' εἰς ὅρας τῶν τῶν τοῦ λογοτεχνικῶ ἀναγνωματαρίου, ὅστις, ὡς ἐρεθιδόμενος ἐπὶ ὁριστῶτες βάσεως, ἐπὶ ραχὶ νῦν σχεδῶν πανταχῶ ὑπὸ διαφόρων μορῶν, ὡν ἕμοος αἰ πλείστα δὲν ἀναποκρίνονται πρὸς τῶν πραγματικῶν προσημῶν τῶ ἀναγνωματαρίου.

Ὁ εἰσαγγεῖ τὸ εἶδος τούτου τοῦ ἀνωγεινῶν διέβλου σφρητόντος ἐν νέου ἐπὶ τῆς ὁρθῆς βάσεως, ὅτι ἡ ἀνάγνωσις πρὸ παντῶ ἄλλου κέληται να συντελέσῃ εἰς τὴν παρὰ τοῖς παισὶν ἀνάπτειν τῶ συνειδητικῶν τῆς ἡλωστικῆς ὁρθότητος και ὁριστῶτες, διαφέρουσι δ' ἕμοος ἀλλήλων ὡς πρὸς τοῦ λοιποῦ κριτοῦ σκοποῦ, ὡς συνέδεσαν μετὰ τοῦ σκοπῶ τούτου. Πρὸς πληρῶσθιν νῦν τοῦ κοινῶ σκοπῶ φρονούσιν οὕτως, ὅτι, κατ' ἀλλήλους εἶναι ἐλλεκτῆ, ἀνάλογα πρὸς τὴν ἀντισημικῆν βλάβην τῶν παιδῶν και σπουδῶν ἡλωστικῆν ἕχοντων ἕντα, πρὸς και ἕμμετρα ἡλωστικῶματα. Ἄνεκα ἄλλοος ἕμμετρα: ἐλλεκτῶσιν οὕτως, ὡστε να δύνανται να συντελέσθαι εἰς

Ἡ πρῶτη τῶν μορῶν τοῦ περι ὅ προκείται ἀνωγεινῶν διέβλου εἶναι ἡ τῶν τύπων τῆς ἡ μάλλον μνημονεῖ ματῶν λογοτεχνικῶ ἀναγνωματαρίου, ἡτις ἀπαρτῶται ἕμοος τὰ πραγματογραφικὰ στοιχία και ἡτις πρὸς τὸ κοινῶ σκοπῶ τοῦ ἡλωστικῶ ἀναγνωματαρίου ἐπίδουσι: και τὴν ἀνάπτει

Ξιν τούτων εισιθημάτων του καλού καθόλου, ἐτι δὲ τὴν διαφορῶσαν τοῦ ἠθικοῦ καὶ ἠθικῶν φρονήματος. Καὶ τινὰ μὲν τῶν ἀναγνωσματικῶν τούτων περιέχονται ἐνιαίαι αὐτοτελεῖς διηγήσεις, γεγραμμένας ὑπὸ δεξιῶν λογοτεχνῶν ἢ συντεταγμένας ἐπὶ τῆς βάσει ἐπικῶν ἢ ιστορικῶν ἐργῶν ἐπιστάντων λογοτεχνῶν, τὰ δὲ πλείστα τούτων περιέρχονται εἰς μικροτέρων λογοτεχνῶν ἀναγνωσμάτων, ἐπίσης γεγραμμένων ὑπὸ δεξιῶν λογοτεχνῶν ἢ ἀνηκόντων εἰς τὴν δημώδη λογοτεχνίαν, ἴσων ποικίλων, μικρῶν ἢ μεγάλων διηγημάτων, βιογραφικῶν, ιστορικῶν διηγήσεων, μύθων, παραμυθῶν, παραδόξων κλπ. ἄλλα πάλιν ἐπὶ στενοτάτης ὄψεως ἐπιπέδου εἰσι μετὰ τὴν ἐπιπέδου ἐνιαίαι φράσεις, ὧν συνήθως βάσις ἐστὶν μία μικρὰ ἢ μεγάλη διήγησις. Τοῦ ἕλικῶν καὶ τῶν δύο εἰδῶν τῶν ἀναγνωσματικῶν τούτων, ὡς ἐν τῶν ἑπομένων κατατασσόμεναι, ἐστὶν ὑπεκείμενον τὰς ἀνθρωπίνους πράξεις. Ἐπιπέδου ἐστὶν ἡ μανία τῶν συγγραφέων τούτων κατὰ τὸν ἔγκυλοπαίδεικῶν ἀναγνωσματικῶν, ὥστε ἐν τέλος ἐληρωμένην, ἐπὶ τῆς ἰδιότητος τοῦ λογοτεχνικοῦ ἐστὶν κυρίως μορφολογική, εἰσβολογική, οὐχὶ δὲ ἕλικη, ὑλιστικὴ, ὥστε τὰ ἀποκρίματα ὠρισμένα ἕλικα καὶ δὴ ἐπὶ τῶν προκειμένου τῆς φύσει.

Ἄλλοι βεβαίως ἡ ἕλιξ τῶν ἀναγνωσματικῶν πρέπει νὰ ἔχη σπουδαίαν λογοτεχνικὴν ἀξίαν, περὶ τούτου οὐδεμία ὑπάρχει ἀντίρρηση. Ἡ γλωσσικὴ—καλογολογικὴ ἀποστολὴ τῶν ἀναγνωσματικῶν ἐπιβάλλει τὴν λογοτεχνικὴν μορφήν τῆς ἕλης αὐτοῦ. Ἄλλα καὶ ἡ ἐπιπέδους οὐσιότητις ἄλλου σκοποῦ ὑπὸ τῶν ἀναγνωσματικῶν εἰσόδουται: τελευταίον διὰ τῆς ἐπαγωγῆς λογοτεχνικῆς μορφῆς τῆς ἕλης αὐτοῦ. Ἐπίσης οὐδεὶς ἀντιλέγει εἰς τὴν διὰ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων ἀνάπτυξιν τοῦ ἠθικοῦ—ἠθικῶν διαφερόντων τῶν παιδῶν, ἢν ἐπιδοκίει τὰ περὶ οὗ πρόκειται ἀναγνωσματικῶν. Ταῦτα ὅμως δὲν σημαίνουσιν, ἐπὶ ὀφείλομεν νὰ ταχθῶμεν κλειστοῦς εἰς θερμοκλίμα ὑπὲρ τοῦ ἀσχητοῦ λογοτεχνικοῦ ἀναγνωσματικῶν, εἰς τὸν περιήγουσαν μίαν αὐτοτελεῖ διήγησιν, εἰτε καὶ τὸ ἀποτελούμενον ἐκ σειράς λογοτεχνικῶν ἀναγνωσμάτων, καὶ δὴ διὰ τούτου τοὺς λόγους: α') διότι πρὸς τελευτὰν ἠθικῆ—ἠθικῶν καὶ γλωσσικῆ—καλογολογικῆς μορφῆς τῶν παιδῶν δὲν ἀρκάζει μόνον τὰ λογοτεχνήματα, ἀτινα τούτο ἐπιβάλλει, ἀλλ' ἀπαιτοῦνται καὶ τὰ ἐγόντα ὑπεκείμενα αὐτῶν τὴν Ἑλληνικὴν φύσιν, β') διότι τὸ ἕλικῶν αὐτοῦ ἴσεται ὄλιως ἕξον πρὸς τὸ ἕλικῶν τῶν ἄλλων μαθημάτων, δὲν λαμβάνει τὸν κόπον νὰ συνηθίσῃ μετ' αὐτοῦ, δὲν λαμβάνει τὸν κόπον νὰ ἐμφύσησῃ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄλλων μαθημάτων, νὰ ἐκωνοήσῃ τὰ ὑπὸ ταύτης ἐξαιρετέονα λοιπὰ σπουδαία διαφέροντα, ἰδίαι δὲ τὸ ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν, ἀτινα ἀπαραίτητον ἐστὶν νὰ ἐμφύσηται ὑπὸ σχετικῶν λογοτεχνικῶν τῶν ἀναγνωσματικῶν, γ') διότι τούτοι ἐν τῇ μανίᾳ αὐτοῦ νὰ ὑποστρέψῃ τὴν ἐγγύριον λογοτεχνίαν περιλαμβάνει πολλάκις λογοτεχνήματα κλιῶν ἢν ἴσως λογοτεχνῶν, ἀνατάλληλα δ' ὅμως διὰ τούτου παιδῶν, ἀτι ὄντα πολὺ ὑπερτα τῆς ἀντιλήψεως αὐτῶν.

Εἰδικότερον δὲ περὶ τῶν ἀναγνωσματικῶν τῶν ἀποτελουμένων ἐκ μίαις μεγάλαις διηγήσεως, γεγραμμέναις ἐπὶ τῆς βάσει ἐπιπεδουῦς ποιητικῶν λογοτεχνικῶν, πρέπει νὰ παρατηρηθῇ, ἐπὶ ταῦτα ὑπολείπονται συνήθειαι ἐν ἀποτέυτῳ βαθμῶ τῶν λογοτεχνικῶν, ἐπὶ τῆς βάσει τῶν ὁρίων γράφονται, πρῶτον διότι δὲν δύνανται ἐν τῇ περὶ ὅλην αὐτῶν νὰ συγκαταστήσῃ τὸ κάλλος, ὅπερ ἐγκλιεῖ ἡ ποίησις, δεύτερον, διότι, ἐπὶ τῇ εἰνὴ ὄψει ἐν τῇ ποίησι, δὲν ἐστὶν ὄψειον καὶ ἐν τῷ περὶ λόγῳ, τρίτον, διότι γάνουσι: πολὺ διὰ τῆς μεταφράσεως, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ μεταφράσεως ἐξ ἀρχαίων ἐργῶν, τέλος δὲ διότι ἀναγκάζονται νὰ παραθέσται περιλήψεις πολλῶν ἐκ τῶν ποιητικῶν ἐργῶν, ὅτω δὲ ἀπεροῦνται τῆς ἐπικῆς εἰρηθῆτος καὶ ἀρεθῆτος, δι' ἣν κυρίως καὶ ἀρέσκει τὸ ποίημα.

Ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα δύνανται νὰ παρατηρηθῇ, ἐπὶ ἐν τῶν περὶ ὧν πρόκειται λογοτεχνικῶν ἀναγνωσματικῶν τὰ περι-

εῖος τῆ κατ' εἶδον ἀναγνῶσκει τῶν παιδῶν.
 Ἄλλη μορφή τοῦ λογοτεχνικοῦ ἀναγνωσματικῶν ἐστὶν ἡ τοῦ λογοτεχνικοῦ ἀναγνωσματικῶν μετὰ πραγματογραφικῶν ποικιλίας. Τὰ ἀναγνωσματικῶν τῆς μορφῆς ταύτης, δια-

θέτονται τὸ μέγιστον αὐτῶν μέρος εἰς λογοτεχνικῶν ἀναγνωσμάτων φρονηματικῆς μορφῆς, ἀπεροῦσι καὶ ἐλάχιστον καὶ αὐστηρῶς κεχωρισμῶν τοῦ πρῶτου μέρους εἰς πραγματογραφικῶν τεμάχια λογοτεχνικῆς ἢ συνθετικῆς ἢ λογοτεχνικῆς μορφῆς. Περὶ ἐνόητος τῆς ἕλης αὐτῶν φυσικῶς οὐδεὶς δύναται νὰ γίνῃ λόγος. Τὰ ἀναγνωσματικῶν ταῦτα χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὰ μειονεκτικῶν, ἀτινα χαρακτηρίζονται καὶ τὰ αὐστηρῶς λογοτεχνικῶν, κατ' ὅσον τὰ ὄλιγα πραγματογραφικῶν ἀναγνωσμάτων, ἀτινα περιέρχουσι, δὲν δύνανται νὰ ἔσονται ταῦτα. διὸ δὲ χαρακτηρίζονται αὐτὰ καὶ τὸ μειονεκτικῶν τῆς αὐστηρῆς διαστάσεως τῆς φρονηματικῆς ἀπὸ τῆς πραγματογραφικῆς ὄψεως.

Ἄλλη μορφή τοῦ λογοτεχνικοῦ ἀναγνωσματικῶν ἐστὶν ἡ τοῦ ποικίλων λογοτεχνικῶν ἀναγνωσματικῶν, ἢτις δὲ πλεονεκει: τῶν δύο μνημονεύουσιν. Ταῦτα πρὸς τὴν φρονηματικῶν ἕλικῶν περιέρχουσι καὶ θαυδέως πραγματογραφικῶν καὶ δὴ συνθετικῶν λογοτεχνικῶν μορφῆς. Καὶ ἄλλα μὲν τῶν ἀναγνωσματικῶν τούτων στεροῦνται συνήθειαι τῆς ποικιλίας αὐτῶν ὄψεως, ἀλλα δ' ἀποτελοῦνται ἐκ μεγάλων ἐνιαίων ὄψεων, ἐπὶ αἷς πραγματογραφικῶν στοιχείων συνδέονται κατὰ τὸ μέλλον, ἢ ἦτον ἀδίστατος πρὸς φρονηματικῶν, ἀλλα περιέρχουσι μεγάλα ἐνιαία ἀναγνωσμάτων, ἀλλα δὲ τέλος περισσότερον περὶ ἐκ τῆς ὄλιγος φράσεως, ἀτινα δὴ παρουσιάζουσιν εἰτε αὐστηρῶν ἐπιπεδουῦς ἢ ἐξωτερικῆς καὶ ἐν οἷς τὸ πραγματογραφικῶν ἕλικῶν προκαλλῶνται ἐντέχνως ἢ ἀτέχνως εἰς φρονηματικῶν. Τὸ κυριώτερον σφάλμα καὶ τῶν καλύτερων ἐκ τῶν σχετικῶν κλιῶν ἀναγνωσματικῶν τούτων ἐστὶν τούτο, ἐπὶ δηλ. ἡ ἐκλογὴ τῶν πραγματογραφικῶν στοιχείων γίνεται κυρίως ἐπὶ τῆς βάσει τῆς λογοτεχνικῆς—καλογολογικῆς ἐπέψεως, οὐχὶ δὲ ἐπὶ τῆς ἀναγωγῆς τῆς ἐμφύσησεως τοῦ ἐπιστημονικῶν καὶ τεχνικῶν διαφερόντων, τὸ ἀναπτυσσομένου ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν διαφερόντων πραγματικῶν μαθημάτων, οὐχὶ ἐν ἄλλοις λόγοις ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἕλιξ τῶν μαθημάτων τούτων.

Ἄλλη τέλος μορφή τοῦ λογοτεχνικοῦ ἀναγνωσματικῶν ἐστὶν ἡ τοῦ συγκριτικῶν λογοτεχνικῶν ἀναγνωσματικῶν ὄψεων εισαγωγῆς μὲν ἐστὶν οἱ ἀποδοὶ τῆς Ἑρβαρτίου σφῆρας, ἰδίαι δὲ ὡ. W. Rein, ἀπαδοὶ δ' οἱ μάλιστα ἐξαιρετῶν τῶν σφαιρικῶν παιδαγωγῶν. Τὰ ἀναγνωσματικῶν ταῦτα βιβλίον ἐστὶν πάντα τὰ πλεονεκτικῶν τῶν τελευταίων μνημονεύουσιν, ἐνεχὶ πρὸς τούτοις καὶ τούτοι, ἐπὶ ἡ ἐκλογὴ τῶν πραγματογραφικῶν στοιχείων γίνεται πρὸς ἐμφύσησιν τῶν ὅντων διαφερόντων πραγματικῶν μαθημάτων ἀναπτυσσομένων διαφερόντων, ὅρα ἐν σχέσει πρὸς τὴν ὑπὸ τῶν μαθημάτων τούτων διδασκόμενην ἕλιξ. Ἡ ἐπιτυχία τῶν ἀναγνωστικῶν τούτων βιβλίων ἐξαρτάται ἐκ τῆς συμβολῆς, ἢν παρέχουσι πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ συναισθηματικῶν τῆς γλωσσικῆς ὀρθότητος τῶν μαθητῶν, ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῆς φρονηματικῆς ἀξίας τῆς ἕλης αὐτῶν, ἐκ τῆς ἐκλογῆς τῆς φρονηματικῆς αὐτῶν ὄψεως, ἢτις προώρεται ἰδίαι νὰ ἀναπτῆσθαι τὸ ἠθικῶν—ἠθικῶν διαφερόντων, ἐκ τῆς καταλλήλου ἐκλογῆς τῆς ἐκ τῶν διδασκόμενων πραγματικῶν μαθημάτων λαμβονόμενης ὄψεως, μάλιστα δὲ ἐκ τῆς καταλλήλου ἐκθέσεως αὐτῆς, δι' ἣν δὲ ἀποσκοπεῖται ἡ ἐμφύσησις τῶν ὄντων μαθημάτων τῶν ἐξαιρετέων λοιπῶν ἀναγνωστικῶν, τέλος δὲ ἐκ τῆς ὄψεως οὐκ ἐν μείζονος συνηθείας τῆς ἕλης ὄψεως αὐτῶν.

Ἡ γενομένη μέχρι τούτου ἐξέτασις τῶν ἀπὸ τῆς ἐπέψεως τοῦ ποιητοῦ τῆς ἕλης διαφερόντων εἰδῶν τῶν ἀναγνωσματικῶν παιδῶν, ἐπὶ οὐδὲν σφῆδον τούτων δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ τέλος τῶν ἀπὸ τῆς ρηθῆσεως ἐπέψεως τελείων ἀναγνωστικῶν βιβλίων, ἐπὶ καὶ ἵστανται τούτων ἔχει νὰ ἐπιπέδῃ πλεονεκτικῶν.

Ἄλλα μὲν τῶν εἰδῶν τούτων ἐστὶν ἀνάγξι, ἀπῶστοντα διὰ τὸν λόγον, ἐπὶ οἱ συντάκται αὐτῶν, ἐγόντες ἔ. ὅσοι ἰδίαι ἀντι-

λήψιν τινὰ ὅς τῆν κρατοῦσιν ἐν τῇ καινῶν φύσει, κλυνοῦν τούτων ἀναγνωστικῶν βιβλίων ἀνάγκη πρὸς τὴν ἀντιλήψιν τῶν παιδῶν, τινὲς δὲ μάλιστα αὐτῶν, θέλοντες νὰ συμβάλουσιν διαφόροις διαστάσεως πρὸς ἀλλήλους ἀντιλήψεως συνθέσαν τούτων

αναγνωστικού εκπαιδευτικού πάσης τάσης. 'Αποτέλεσμα τούτου' ήτοι, δι' εδμηγουμένησαν αναγνωστική βιβλία επιδιωκόμενα διὰ τοῦ ποιοῦ τῆς βλῆς αὐτῶν σκοποῦ, ὅς ἡ παιδαγωγική ἐπιστήμη δὲν δύναται νὰ υἰοθετήσῃ εἰς τὴν παιδαγωγικὴν διδασκαλίαν, ὅτε διὰ τὸ μάθημα εἰδικῶς τῆς ἀναγνωσεως.

Ἄλλο δὲ πάλιν τῶν ἐξετασθέντων εἶδων τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων εἶναι ἡ τύχη, διότι οἱ συγγραφεῖς αὐτῶν, εἰ καὶ ἐστράφησαν πρὸς τὴν παιδαγωγικὴν ἐπιστήμην καὶ λαβόντες ὑπὸ τοὺς πόδας ταύτης καθορισμένους σκοποὺς τῆς παιδαγωγικῆς διδασκαλίας προσεπύκηναν τὰ ἐπιδιωκόμενα διὰ τῶν ἀναγνωστικῶν αὐτῶν βιβλίων ἡλικίας, ὅχι ἕνεκα, καθὼς ἐν τῷ κεντρικῶν τῆν φύσει τοῦ μαθητῶν τῆς ἀναγνωσεως ἐν τῇ δεξιότητι τῆς βλῆς ἐν πάσῃ αὐτῇ εὐρίσκει, καθόσον ἐν δὲ καὶ ποτὸς τὸ ἔργον αὐτῶν ἀνεμείρει, ἐπινοήσῃ καὶ ἀναγνωστικῶν αὐτῶν βιβλίων διὰ ποιοῦ βλῆς ἀναπνεύσεως καὶ ἐκτρέψῃ πάντας τοὺς σκοποὺς, ὅς τὸ μάθημα τῆς ἀναγνωσεως δύναται καὶ ὀφείλει ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ νὰ πληρώσῃ ἐν τῷ περὶ οὗ πρόκειται σχολείῳ.

Οἰαδήποτε νῦν καὶ ἂν εἶναι ἡ αἰτία τῆς ἀποτυχίας τῶν μνημονεμένων εἰδῶν τῶν ἀναγνωστικῶν, πρόδηλον εἶναι, ὅτι δὲν ἐπιτρέπεται νὰ τύχουν ἐγκρίσεως ἀναγνωστικὰ βιβλία σκοπούμενα τὴν εἰς τοὺς παῖδας μετέδωτον παντὸς ἡλικίας γλώσσας πράγματος, καθὼς αὕτη δὲν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὁ σκοπὸς τῆς παιδαγωγικῆς, τῆς γενικῆς μαρσεύσεως διδασκαλίας, ἢ ἀποβλέπουσα εἰς τὴν προσφάντων διὰ τῶν πραγματικῶν μαθημάτων μεταδομένων γνώσεων καὶ τὴν διὰ ταύτης ἀνάπτυξιν τῶν διὰ τῶν μαθημάτων τούτων ἀναπτυσσόμενων διαφερόντων, καθὼς ἢ ἀνάγνωσις ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, δὲν δύναται νὰ ἀναλάβῃ ὡς ἔργον αὐτῆς τὴν προσφάντων μνημονεθεισῶν γνώσεων καὶ τὴν ἐξέγερσιν τῶν δι' αὐτῶν προκαλούμενων διαφερόντων, ἢ τείνοντα ἀποκλειστικῶς εἰς, εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἡθικοῦ διαφερόντος εἰς εἰς τὴν μίμνησιν τοῦ συναισθημάτων τῆς γλωσσικῆς ὀρθότητος εἰς εἰς τὴν καλλιέργειαν τοῦ συναισθημάτων τῆς γλωσσικῆς ὀρθότητος, καθὼς τὸ μάθημα τῆς ἀναγνωσεως πληροῦν οὐδὲν ποτε τῶν σκοπῶν τούτων δὲν πληροῖ ἅπαντα τῶν προορισμῶν αὐτοῦ.

Ὅλος τουναντίον ἡ γενομένη ἐξέτασις ἐπιβάλλει τῇ ἐπιτροπῇ νὰ σχηματίσῃ τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἀποβλέπον εἰς τοὺς παιδαγωγικῶς σκοποὺς, ὅς τὸ μάθημα τῆς ἀναγνωσεως ἐν τῷ δημοτικῷ σχολείῳ ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτοῦ δύναται καὶ ὀφείλει νὰ πληρώσῃ, πρέπει νὰ περιέχῃ ταύτην κατὰ ποιοῦ βλῆς, ὅστε νὰ συντελῇ διὰ μὲν τῆς γλώσσας τῆς βλῆς αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ συναισθημάτων τῆς γλωσσικῆς ὀρθότητος τῶν παιδῶν, διὰ δὲ τῆς λογιστηνικῆς ὀρίσεως ταύτης εἰς τὴν μίμνησιν τοῦ συναισθημάτων τοῦ γλωσσικοῦ κάλλους, τέλος δὲ διὰ τοῦ περιεχομένου αὐτῆς τὸ μὲν εἰς ἐξέγερσιν τοῦ ἡθικοῦ—ἠθικοῦ διαφερόντος τῶν παιδῶν, τὸ δὲ εἰς τὴν ἐμφύσθισιν αὐτοῦ τε καὶ τῶν λοιπῶν ὑπὸ τῶν πραγματικῶν μαθημάτων τοῦ δημοτικῶν σχολείων ἐξειρημομένων διαφερόντων, τοῦ θρησκευτικοῦ, τοῦ ἐπιστημονικοῦ (διαφερόντος τῆς γνώσεως), τοῦ τεχνικοῦ, τοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ τοῦ πολιτικικοῦ.

Ταῦτα δ' ἀποραρίθμωσα ἡ Ἐπιτροπὴ περὶ τοῦ ποιοῦ τῆς βλῆς τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εὐρίσκειται μὲν ἐν συμφωνίᾳ κατὰ τὰ θεμελιώδη σημεῖα πρὸς τοὺς ἰσάδους τοῦ ἁρίστου τῶν εἰδῶν τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου ποιοῦ τοῦ συγκρατητικοῦ λογιστηνικοῦ, συγκεντρῶ δ' ἐν τῷ ποιοῦ ἐκείνης προκρινόμενον ἀναγνωστικῶ βιβλίου πάντα τὰ πλεονεκτήματα τῶν διαφερόντων εἰδῶν τῶν ἀναγνωστικῶν, χωρὶς δὲ συμπεριλαμβανῆ καὶ τὰ μειονεκτήματα αὐτῶν.

Προκρινόμενον νῦν ἡ ἐπιτροπὴ νὰ ἀποραρίθμωσῃ περὶ τοῦ ζήτηματος τῆς οὐκονομίας τῆς βλῆς τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων, εἰδικῶς μεταξὺ δύο σχετικῶν γνώμων, μίας μὲν, καθ' ἣν τὰ διά-

κριτικὰ εἶδη ἐδίστασαν εὐθὺς νὰ ταχθῶν ὑπὲρ τῆς δευτέρας γνώμης λαβάνουσα ὑπ' ὄψει, ὅτι εἰ πάντες οἱ σκοποὶ, ὅς ἐπιδιώκει τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον, δύναται νὰ πληρωθῶσιν ὅς οἶόν τε τελειότερα διὰ τῆς συμμορφώσεως πρὸς τὴν γνώμην ταύτην.

Ὅτω πρῶτον ἡ πλήρωσις τοῦ ὑπὸ τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ τῆς ἀναπτύξεως ἢ ἐμφύσθισως τῶν ἐν τοῖς ὀνείρω μνημονεθειμένων διαφερόντων διευκολύνεται μὲν σφόδρα διὰ τῆς ἐνότητος τῶν στοιχείων τῆς βλῆς αὐτοῦ, διαγερνεται δὲ σημαντικῶς διὰ τοῦ ἐκνότητος καὶ διὰ τῶν ἰσάδων λόγων.

Ἡ ἀνάπτυξις ἢ ἐμφύσθισως τῶν περὶ οὗ πρόκειται διαφερόντων διὰ τῆς βλῆς τοῦ ἀναγνωστικοῦ προϋποθέτει ἀνεπηρέτητον καὶ ἐπιτυχῆ ἀφομοίωσιν τῆς βλῆς ταύτης ὑπὸ τῶν μαθητῶν. Δὲν εἶναι νῦν δυσκόλον νὰ νοηθῆ, ὅτι πρὸς καθόριστον τῆς αὐτενεργου ταύτης καὶ ἐπιτυχῆς ἀφομοίωσεως συμβάλλεται μάλιστα ἡ ἐνότης τῆς βλῆς τοῦ ἀναγνωστικῶν, ὅς μὲν ὀνείρω αὐτῆς. Οἱ λόγοι τούτου εἶναι, ὡς γνωστῶν, οἱ ἑξῆς :

Ἐφ' ὅσον ἐπικρατεῖ συνοχὴ μεταξὺ τῶν διαφερόντων στοιχείων τῆς ἀναγνωστικῆς βλῆς, πάντως τὸ ἐκάστοτε προηγουμένα εἶς αὐτῶν θὰ συντελοῖται ὀπωρητότης εἰς τὴν εὐκολοτέραν, ταχυτέραν καὶ βαρύτεραν. ὅρα τὴν ἐπιτυχεύσαν ἀφομοίωσιν τῶν ἐκάστοτε ἐπινομένων. Μὴ κρατούσης ἐνότητος τὸ ἐκάστοτε ἀναγνωσκόμενον στοιχεῖον τοῦ ἀναγνωστικῶν, ὡς μὲν ἔχον σχέσιν πρὸς τὰ ἄλλα ἀναγνωστικῶν, δὲν θὰ εὐρῆ βοήθειαν τινα ἐν αὐτοῖς, διὰ τοῦτο δὲ θὰ ἀποροθεῖ ἥσον ἐπιτυχῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν, ἂν μὴ μείνῃ πάντῃ ἀφομοίωσιν.

Κρατούσης συνοχῆς μεταξὺ τῶν διαφερόντων στοιχείων τοῦ ἀναγνωστικῶν θὰ ἀφομοίωσι οἱ μαθηταὶ μετὰ μείζονος αὐτενεργείας τὸ ἐκάστοτε ἀναγνωσκόμενον στοιχεῖον, καθὼς θὰ συμβάλλεται σπουδαίως εἰς τοῦτο ἡ μέγρις τοῦδε γενομένη ἀνάγνωσις τῶν προηγουμένων καὶ σχετικῶν ὀπωρητότης πρὸς αὐτὸ στοιχεῖον. Ὅπως τουναντίον ἡ ἐλλείπει σχέσεως μεταξὺ τῶν ἐπι μέρους βλῆς τοῦ ἀναγνωστικοῦ βιβλίου θὰ διαγερναί τὴν ἀνάπτυξιν τῆς αὐτενεργείας τῶν μαθητῶν ἐν τῇ προλήθει τῆς ἐκάστοτε ἀναγνωσκόμενης βλῆς. Πρέπει μάλιστα νὰ σημειωθῆ, ὅτι διὰ τοῦ ἐκνότητος ἀναγνωστικῶν δύναται ἐπὶ τούτων νὰ ἀναπτυχῆ ἡ αὐτενεργεία τῶν παιδῶν, ὅτε νὰ μὲν ἔχῃ ὁ διδάσκαλος ἀνάγκην σπουδαίας προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας, ὅπως εἰσαγάγῃ τούτους εἰς τὸ ἐκάστοτε ἀναγνωσκόμενον, ὅτω δὲ νὰ καθορθῶται συγχρόνως τοῦδε χρόνου καὶ τοῦδε τῶν δυνάμεων τοῦ διδασκαλοῦ.

Ἡ αὐτενεργὸς καὶ ἐπιτυχῆ ἀφομοίωσις προϋποθέτει ζωικὴν ἐν τῇ συνειδήσει ἐκτέλεσιν τῶν ἀφομοιωσῶν παραστάσεων. Αὕτη δ' ὅμως καθορθοῦται μόνον ὑπερκαταμένη συνοχῆς μεταξὺ τῶν βλῶν τοῦ ἀναγνωστικῶν. Διότι καὶ ἐν συνοχῇ εὐρικόμενα βλῶν, ὡς ἐντυπώματα καὶ ἀπομνημονεύματα διὰ τούτου κριτικῶς διατηροῦνται ἐπὶ μακρὸν χρόνον ἐν τῇ συνείδησει. Ὅπως τουναντίον, ἐφ' ὅσον δὲν ὑπάρτεται συνοχῇ, ἐφ' ὅσον ὁ μαθητῆς μετατρέπει βλῶντας ἀπὸ ἐνὸς παραστατικῶν κλύου εἰς ἄλλον βλῶν νέον, οἱ ἐκάστοτε προλαβάνουσαν παραστάσεις, μὴ εὐρισκόμενα ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας, δὲν ἀπομνημονεύονται κριτικῶς, διὰ τούτου δὲ καὶ διότι ἐπισκοπεῖται ὑπὸ τῶν ἐκάστοτε προλαβάνουμένων νέων διατηροῦνται ἐλάχιστον χρόνον ἐν τῇ συνείδησει.

Ἡ αὐτενεργὸς καὶ ἐπιτυχῆ ἀφομοίωσις προϋποθέτει ἐκνότητον καὶ εὐκατόν κλύον παραστάσεων πρὸς τῇ ἀφομοίωσιν παραστάσεων. Μόνον ὁ κλύος τοῦ κλύου παραστάσεων δύναται ἐν πάσῃ ὄρῃ καὶ ἐν παντὶ περιβάλλουσι νὰ ἐπισκοπῆ εὐκόλως καὶ νὰ χρησιμοποιηθῆ καταλλήλως τὰς παραστάσεις, τὰς γνώσεις αὐτοῦ, νὰ ἐπιπληθῆ δ' ὅπως ἐν περιπτώσει νέας ἀφομοίωσεως ἐκ τοῦ κλύου τῶν γνώσεων αὐτοῦ ἐκνότητος, κίττες δύναται νὰ συντελοῖται εἰς τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς. Ἀκριβῆς

καταλλήλως χρησιμοποιεμένα, ἀσύνδετα, ἀνευ σχέσεως, ἑτέρως δὲ καθ' ἣν τῇ συγγείᾳ ταῦτα πρέπει νὰ συνδέονται καὶ νὰ εὐρισκονται ἐν σχέσει πρὸς ἄλληλα, καθ' ἣν διὰ, πρέπει νὰ κρατῆ ἐνότητος μεταξὺ τῶν διαφερόντων στοιχείων τῆς βλῆς τοῦ ἀναγνωστικῶν

τῶν παιδῶν γνώσεως εὐρισκόμενας ἐν συνοχῇ πρὸς ἄλληλας καὶ κλύος διατεταγμένας ἐκνότητον καὶ εὐκατόν σύστημα γνώσεων, ἔς δύναται οὕτω εὐκόλως νὰ ἐπισκοπῆται καὶ νὰ χρησιμοποιηθῆ, ὡς συμφέρει τῇ ἀφομοίωσει τοῦ ἐκάστοτε νέου. Τοῦ-

ναντων δια του στερουμένου ενότητος αναγνωσματος παρε-
χοντες εις τους μαθητας γνώσεις μεμονωμένας, απορριπτικας και
ασυγκριτους, ως ούτω αδυνατουσι να επισκοποησι και να δια-
θετουσι προσχόντως.

Τόσος η αυτεργός και επιτυχής αφορώσις όλης τινος
προσθετεί αναλόγων προς ταύτην διαθέσει του αφομοιωτός
υποκειμένου. Το στερουμένου συγχής αναγνωστικόν βιβλίον,
ως εις να εξετάξη την έκαστου διανοητικην και θυμικην διά-
θεσιν των μαθητων, παρουσιάζει εις τους μαθητας αλληλικώς
συναρτάς η ύψωτον ύψην, πείθη η συστατικήν, φροντιστικην η
πραγματικην, ύψωτον η ύψωτον. Γνωσκοντες το ενιαίου ανα-
γνωστικόν, καθόσως η αλληλική διακρίσιναι ύψη αυτού
επιπέδου εν συγχή προπαρτεταται την τε συναντα και
το θυμικόν των παιδων εις το έκαστου αναγνωστικόν.

Αλλά εν το ενιαίου αναγνωστικόν βιβλίον συντελει αποτελε-
σματικώτερον το στερουμένου ενότητος εις την ανάπτυξιν η
εμφύσισιν των μημνησθεντων διακρίνοντων δια της μείωσης
αυτού συμβολής εις την καθόρθωσιν της αυτεργής και επιτυ-
χούς αφορώσιως, ασυγκριτως αποτελεσματικώτερον έκείνου
συμβάλλεται εις την πλήρωσιν του αυτού σκοπού δια της βα-
ρυτέρας αυτού επίδρασεως επί το θυμικόν των παιδων. Ο παίς
είναι προσωπικότης ενιαία, ως τούτου δε πάντως διανοείται,
συνσυσταθεί, βουλεύεται, βρρ, ζή. Δια τούτο μόνον η ενιαία
ζωή—σειρά δηλ. αποσπασθείς μακρά σκέψως, βουλεύσας και
πράξων ενός η πολλών, άλλ' από κοινού δρώντων προσώπων—
είναι μόνον το ενιαίου αναγνωστικόν βιβλίον δύναται να παρου-
σιάση, επιβρρ επί το θυμικόν αυτού, δύναται να χρησιμεύη
αυτώ ως πρότυπον, δύναται να εξεγείρη παρά τούτω το επι-
δικαιώμενα διακρίνον. Ελάσθη των επί μέρους πράξων έκεί-
νων βοηθημένον υπό των λοιπων άσκει μείζονα επίδρασιν επί
το θυμικόν. Μεμονωμέναί πράξεις διαίρων προσώπων, οίως
παρουσιάζει το στερουμένου συγχής αναγνωστικόν βιβλίον, δεν
δύναται επ' αυτόν σπουδαίον επιβρρ. Εν ταυ αύται προέ-
βωσιν εντύπωσιν τινα, αυτη δη είναι σιτηρικη, παροδική,
η άσθεσή δε ταχέως υπό της επίδρασεως άλλης πράξεως πέ-
τρο προσώπου. Οι διαίρων αγαθοί η κακοί μικροί Πέτροι, Παύ-
λοι, Κωνσταντίνου η όπως άλλως ονομάζονται οι άσπειροι ήρωες
των διαίρων ταχυών των στερουμένου συγχής αναγνωστι-
κόν βιβλίον, αποσθενούσιν αλληλικώς εν της διανοίας και
της καρδίας του μικρού αναγνωστου, όστις εν τέλει δεν ενθυ-
μείται ουδένα έν αυτόν και όστις άλλως ένωρις άρχίζει να
διαδέχη υπ' αυτούσιν ούχι πραγματικά, δρώντα αληθώς, ζώοντα
πρόσωπα, άλλ' άμνηνά και ταχύτερα φαντάσματα, άτινα πα-
ρουσιάζονται έκπληκτες υπό του διδασκαλου, ίνα βασανίζωσιν αυ-
τόν. Μόνον ζωντανή έξεικόνισις των πράξων ενός η πολλών,
άλλ' από κοινού δρώντων προσώπων έγγεννη εις τον παιδα λο-
γικην και πραγματικην βελιτέτητα περι της ύπαρξεως και της
δρασεως αυτών, άσκει δ' επ' αυτόν μόνιμον και βελειαν συνει-
σηματικην επίδρασιν και εξεγείρει παρ' αυτού το επιδικαιώμενα
υπό του αναγνωστικου βιβλιου διακρίνον.

Εκ πάντων των ειρημένον εξάγεται, ότι το ενιαίου αναγνω-
στικόν βιβλίον συντελει πολλώ βελιτέτερον του στερουμένου
ενότητος εις την ανάπτυξιν η εμφύσισιν των υπό της διδα-
σκαλικής του δημοτικου σχολείου επιδικαιώμενον διακρίνοντων.
Αν δε λέβη τις υπ' αυτη, ότι η διδασκαλία αυτη έρείλει να
καλλιεργη τη περι ών πρόκειται διακρίνοντα εν συνδυασμώ προς
άλληλα, να συγκεντρωί ταυτα εν τη ψυχη του παιδου, άπεργα-
ζομένη ούτως εν ταύτη ενιαίου, άρμονικόν και άνευ αντιθέσεως
συστήμα διακρίνοντων. Η ταχθη μετά μείζονας παθηθήσεως
υπό του ενιαίου αναγνωστικου βιβλιου, όπερ ού μόνον αναπτύσσει
και εμφύσισι πάντα τα μημνησθεντα διακρίνοντα, άλλα
και συγκεντρωί ταυτα εις άρμονικόν σύμπλημα.

Αλλά και το συνισθίον της γλωσσικής ώριμότητος δυ-

πραχθέντος αναγνωστικου βιβλιου. Διότι προέβωσιν τούτο έν-
γει μείζον λογοτεχνικόν εζήαν του ασυγκριτου αναγνωσματος
εν μη δια τα άλλα, πάντως όμοις δια την έπίδρασιν αυτώ
ένότητος.

Αλλά και η καλλιέργεια του συνισθίματος της γλωσσι-

κής όρθότητος ευούδοται μάλλον δια του ενιαίου αναγνωστικου
βιβλιου, καθόσως δια τούτου εξασφαλίζεται περισσοτερον η δια-
τού μη ενιαίου η ομοιομορφία της γλώσσης.

Δια πάντας λοιπόν τούτους τους λόγους η Έπιτροπή αθέ-
ώρησεν απαραίτητον να απορριπτή, όπως τα αναγνωστικά βι-
βλία της δημοτικής εκπαίδεσεως συνταχθώσιν ενιαία. Εως
μεταξύ των διαίρων στοιχείων της όλης αυτών κρατή ενότητος.

Είναι τών άλλων, ότι ύπαρξουν διαίρων βιβλίων ενότητος.
Υπαρξουν αούτω ενιαίου ενότητος, είτε επιβλίσκωνται εν
αυτήσ της όλης είτε αποκαθιστάσθαι ταχέως ύψη του του
ενότητος δια κατωί κριση λογικης, θυμικης και ηθικης
σπουδαισ αποκρινόμενον μεταδόντων, στερουμ. ύψωτον: έπι-
σηματικη ενότης, επιμνηστικη εν όλω ετοιματικώ αυτίω,τι,
ύψωτον: άφρα ετοιματικη και εξοτερικη ενότης, ύψωτον
τέλος βραδικη ενότης. Καθόσως δε προέβωσιν, ως η ενότης είναι
προσμητέρα του συνδέσμου, ούτως η αυτηρά ενότης είναι
προσμητέρα της γλώσσης, έκρινεν απαραίτητον η Έπιτροπή
να παραβείη κατ' αρχην, όπως τα διαίρων στοιχεία των ανα-
γνωστικόν βιβλίον της δημο. εκπαίδεσεως ενθίστανται εν
ώσ ούόν τε συντακτική ετοιματική—πραγματική, λογική και
ψυχολογική—ενότητι.

Επί τούτων βάσεων έπιδρομένη η Έπιτροπή συντάξει
το ακόλουθον πρόγραμμα, όπερ έχει την τιμην να υποβληθ εις
το Σ. Υπουργείον.

**Πρόγραμμα της ποσότητος και οικονομίας
της όλης των αναγνωστικόν βιβλίον της δημο-
τικης εκπαίδεσεως, καταρτισθέν υπό της κατ'
το ένω σύροντος του ΓΣΑΥ' νόμου «περι διδα-
σκαλικόν βιβλίον» καταστάσεως δευτέρας Έπι-
τροπέσεως.**

**Α. Γενικά αρχικά, αφορώσι εις πάντα τα
αναγνωστικά βιβλία της δημοτικης
εκπαίδεσεως.**

1. Πάντα τα αναγνωστικά βιβλία της δημοτικής
εκπαίδεσεως, αποβλέποντα εις τους σκοπούς, ως έπι-
λέχεται να πληρωσθ το μάθημα της αναγνωσεως ή
του δημοτικου σχολείου, πρέπει να είναι συνταχόμενα
ούτως όστε να συντελοήσι δια μέν της γλώσσης αυτών εις την
βελιτιστήν ανάπτυξιν του συνισθίματος της γλωσσικής όρθό-
τητος των μαθητων, δια δε της λογοτεχνικής αυτών εζήσεως
εις την παρά τοις μαθηταις μόρφωσιν του συνισθίματος της
γλωσσικής ώριμότητος, δια δε του περιεχομένου εις την εξε-
γερσιν μόν του ήθικου—έθνικου διακρίνοντος των παιδων, ός
την εμφύσισιν δε και συγκεντρωσιν αυτου τε και των λοιπων
υπό των πραγματικων μαθημάτων της δι' ην προορίζονται τά-
ξεως εξεγερόμενον διακρίνοντων, ήτοι του θρησκευτικού, του
επιστημονικου (διακρίνοντος της γνώσεως), του τεχνικου, του
καλλιτεχνικου και του πολιτικου, τέλος δε δια της ενότητος
οικονομίας αυτών εις την ως ούόν τε τελειοτέραν πλήρωσιν τα-
σων των ανωτέρω άπαιτήσεων.

2. Ίνα νόμ τα αναγνωστικά βιβλία αναπτύσσονται παρά τοις
μαθηταις βελιτιστήν το συνισθίον της γλωσσικής όρθότητος
πρέπει να πληρωσι της ακόλουθης άπαιτήσεως :

α) η γλώσσα αυτών καθόλω πρέπει να είναι βροσική και
απλήλαγγμη ζήτημον.

β) η γλώσσα του διαγνωστικου βιβλιου έκαστης τάξεως
πρέπει να προσαρμόζηται μόν από τε λεξιλογικης και γραμ-
ματικης και από γραμματικης και συντακτικης έπίδρασεως προς
την γλωσσικήν ανάπτυξιν των μαθητων της τάξεως, ως αυτη
είγει διακρίνοντων, ήτι μόν των εις την κατοικήσιν τάξιν του
δημοτικου σχολείου εισεργόμενον μαθητων υπό της γλώσσης
της οικονομίας, επί δε πάντων των λοιπων το μόν υπό της μέ-

τα δε υπό της διδασκαλικής των λοιπων μαθημάτων, να προσπα-
σεί βελιτιστήν και δη και παραλληλώς προς την λογική γλωσ-
σικήν και την έτεραν διδασκαλίαν να πράξη αυτου την γλωσ-
σικήν άντιλήψιν των παιδων, όστε ούτω εξεγερόμενον του δημο-
τικου σχολείου να μεταεργίζονται εύλόγως των όρειών καθο-

ματῶν λόγων. Ὅπως δ' ἰδίᾳ ἡ γλῶσσα τῶν ἀναγνωστωματῶν ἐκφράσσεται ἀπὸ συντακτικῆς ἐπέξεως πρὸς τὰς δύναμεις τῶν κινήσεων, ἐπιβάλλεται, ὅπως ἡ μὲν τῶν ἀναγνωστωματῶν τῶν κωπιδανῶν τάξεις μεταχειρίζεται συνήθως τὴν κατὰ ἑπιπέδου συντάξιν, ἡ δὲ τῶν ἀνωτέρων τάξεις καὶ τὰς διαφόρους καθ' ὑπερτάξιν συντάξεις κατὰ λόγον τῶν συντακτικῶν πρῶτων τῶν μαθητῶν.

3. Ὅπως δὲ τὰ ἀναγνωστικά βιβλία ἔχουσι λογοτεχνικήν ἕξιν, οὕτω δ' ἀνοπτεύουσι παρὰ τοῖς μαθηταῖς τὸ συναισθηματικὸν ἡθικολογικὸν πνεῦμα, πρέπει πρὸς τοὺς ἀνωτέρους ἀνοπτεύουσι τὰς πληρώσει καὶ τῆς ἐξέτης.

4. Πρέπει νὰ ἔχουσι ἑλισσάν διακλίτην, ἥτοι μικροπεριόδον καὶ ὡς εἶναι τε ἀπλήρη καὶ ἐπιλήρη τὴν συντακτικὴν πλῆρη.

5. Πρέπει τὰ καθ' ἑαυτὸν ποιεῖν τῆς ὕλης αὐτῶν καὶ τῶν πληρώσει τὰς κληρονομικὰς ἀπαιτήσεις τὸ εἰς ὃ ἀνήκεισι λογοτεχνικῶν εἰδῶν.

(Ὅπως αἱ διηγήσεις πρέπει νὰ εἶναι ἀναπαραστάσεις δραματικαὶ (ἥτοι θερμαὶ καὶ ζωνταναὶ) καὶ ἱστορικαὶ (ἥτοι παρουσιάζουσι συγκεκριμένης καὶ οὐκ ὑποκειμένης εἰς τὴν κατ' ἀρχὴν ἀντίληψιν εἰκόνας) τῶν καθ' ἑαυτὸν ἀλληλοδιαδοχῶν σκηνῶν τῆς περὶ τῆς ἐκάστου πρόκειται πράξεως, γιγνομένης πρὸς τοῦτο καταλλήλως χρήσεως τῶν τεχνικῶν μέσων τῆς λεπτομεροῦς καὶ διεξοδικῆς ἐκθέσεως, τῶν διαλόγων, τῆς μετατροπῆς τῶν σκέψεων εἰς μονολόγιον, τῆς μετατροπῆς τοῦ παρελθόντος εἰς παρόν κλπ. Σπρῆ. ἄψυχοι, ψυχρὰ καὶ ἐπιτελεθμενὰ διηγήσεις, αἱ νόθοι διηγήσεις, αἱ συνιστάμεται κυρίως εἰς μακρὸν καὶ ἀναρῶν μονόλογον ἐνὸς τῶν προσώπων αὐτῶν, αἱ γενικολογικαὶ καὶ ἀσφρημίαι, δογματικά, παραγωγικαὶ καὶ ἀφοριστικαὶ ἐκθέσεις ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ ἐπιτρέπεται ἐν τοῖς ἀναγνωστωματίοις.

Αἱ περιγραφαὶ πρέπει νὰ εἶναι πλαστικαὶ καὶ ζωηρὰ ἀναπαραστάσεις τῶν περιγραφόμενων πραγμάτων, χρησιμοποιοῦμένων πρὸς τοῦτο καταλλήλως τῶν τεχνικῶν μέσων τῆς λεπτομεροῦς καὶ εὐτάκτου παραστάσεως, τῆς μετατροπῆς τῆς περιγραφῆς εἰς διηγήσιν, τῆς παραστάσεως τοῦ πράγματος ἐν τῇ ἐξέξει: αὐτοῦ, τῆς ἐμφυψώσεως αὐτοῦ κλπ. Σπρῆ. ἄψυχοι, ψυχρὰ καὶ ἀτακτοὶ περιγραφαὶ καὶ αἱ θύβας ἀσφρημιτικαὶ περιγραφαί, αἰτίνας πραγματῶν συνιστάμεται εἰς ἔξῃρον περιγραφῶν, γιγνομένην ὑφ' ἐνὸς τῶν προσώπων τῆς ἀσφρημίως, δὲν ἐπιτρέπεται ἐν τοῖς ἀναγνωστωματίοις.

6. Τὰ ποιήματα πρέπει νὰ εἶναι ὀλιγόστιχα τὴν στροφὴν, εὐμετρὰ καὶ εὐρυθμὰ, πλοῖστα τὴν ὁμοιοκαταληξίαν, ἐφ' ὅσον ἔχουσι ταύτην, νὰ ἔχωσι δ' εἰκόνας φυσικὰς καὶ εὐγενεῖς καὶ ἄσχημα ἀπλά, εὐλόγηται καὶ ἄρμονικα κλπ.

7. Ὅπως ἐξασφαλίσθῃ ἡ λογοτεχνικὴ ἀξία τῆς ὕλης τῶν ἀναγνωστωματῶν, δύναται στοιχεῖα αὐτῆς νὰ ἀντλῶνται ἐξ ἔργων βιβλίων ἑθνικῶν λογοτεχνῶν, ἐκ τῆς δημόσιως λογοτεχνίας, εἴτε διὰ καὶ ἐξ ἔργων ἑξένης λογοτεχνίας. Ἐν τῇ τελευταίᾳ δ' ἡμῶς ταύτῃ περιπτώσει πρέπει ἡ σχετικὴ ὕλη νὰ προσαρμόζηται κατὰ πάντα πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν.

8. Ἐν τῶν τῶν συγγραμμάτων τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων παραλαμβάνονται ἄλλοθεν μετὰ λογοτεχνήματα θὰ βεβαιῶνται ἐκείνα τὰς προπονήσεις, αἰτίνας, μὴ διαφερόμεναι τὴν λογοτεχνικὴν ἀξίαν αὐτῶν, ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς οἰκονομίας τοῦ ἀναγνωστικῶ βιβλίου, ὑπὸ τῶν γλωσσικῶν δυνάμεων τῶν κείνων καὶ ὑπὸ τῶν διδακτικῶν σκοπῶν, οἷτινες προεκάλεσαν τὴν πρόσληψιν αὐτῶν.

9. Οἱ συγγραφεῖς τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων οὐδέποτε νὰ δηλώνωσι ἀκριβῶς τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἠνέλασαν τὰς μὴ ὑφ' ἐαυτῶν γεγραμμένας ὕλας, ἢ ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς οἰκονομίας τῶν προϋπομένων τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ νόμου, τῶν ἀφορισμῶν εἰς τὴν πνευματικὴν ἰδιοκτησίαν.

10. Ὅπως γὰρ τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐκάστης τάξεως ἐξέρχεται τῶν ἠθικῶν-ἑθνικῶν διαστάσεων, εὐλογεῖται δὲ καὶ τὸ ἄλλο τῶν κατὰ τάξιν βιβλίων.

11. Ὅπως καὶ τὰ μαθήματα αὐτῆς ἐξογειρομένης ἀκρίβειας, πρέπει νὰ περιέχῃ μὴ καὶ ἰδίᾳ ὕλην, καταλλήλως ἰδίᾳ πρὸς ἐξέγειρον τοῦ ἠθικῶν-ἑθνικῶν διαφέροντος, ἥτις, ὡς ἐν τοῖς ἐφεξῆς ρηθῆναι, θὰ εἶναι καὶ ἡ ὀργανικὴ

αὐτοῦ ὕλης, ἡ ὅποια θὰ χρησημαῖ, ὅπως ἀποκαθιστῇ ἐνότηता μεταξύ τῆς ὕλης ὕλης τοῦ ἀναγνωστικῶ βιβλίου, — νὰ παρεμὴ δάλλῃ δ' εἰς ταύτην καταλήγῃς — καὶ δὴ κατὰ τὸν τρόπον περὶ οὗ ἐν τοῖς κατωτέρω γεινηταῖς λόγῳ — καὶ ὕλην ἀσφρημιαν εἰς τὰ πράγματα, τὰ ἀποτελούμενα τὸ ὑποκειμένου τῆς διδασκαλίης τῶν διαφόρων πραγματικῶν τῆς τάξεως ἐπιθεμάτων, δι' ἧς ἀκριβῶς διδασκαλίης τὰ μαθήματα ταῦτα ἐπιθετικῶς τὴν ἐξέγειρον τὴν περὶ ὧν πρόκειται διαφέροντων.

12. Ὅσον γὰρ διὰ τῆς παρεμβολῆς τῆς τελευταίας ταύτης ὕλης εἰς τοὺς τοῦ ἀναγνωστωματῶν κατ' ἀρχὴν νὰ ἐξογειρῆ αὐτὸ διαφέρον, ἀλλὰ νὰ ἐμφυψώσῃ καὶ νὰ συγκυνησῆται τὰ ὑπὸ τῶν διαφόρων πραγματικῶν μαθημάτων τῆς τάξεως ἐπιθεμάτων, προέβλεπε ἐν τῇ πρὶν νὰ ἐπίστην αὐτὰ ὑποκειμένου τῶν μαθημάτων τούτων, ἀλλ' ἔργον θὰ εἴη ἢ νὰ προσαρμόσῃ αὐτῆς τὴν ὑπὸ τῶν σχετικῶν μαθημάτων ἐξέτασιν αὐτῶν, ἐξογειρον οὕτω τὴν προσδοκίαν τῶν μαθητῶν ὑπὲρ τούτων, ἢ νὰ ἐμβαδῶν τὴν ἐξέτασιν ταύτην ἢ νὰ ἐπενεργῇ καὶ νὰ συμπληρῶν αὐτὴν ἢ νὰ κώμην ταύτην ἀπὸ τινας νέας ἐπέξεως ἢ τέλος νὰ ἀποκαθιστῇ σχέσεις μεταξύ τῶν ὑποκειμένων τῆς διδασκαλίης τῶν διαφόρων τούτων μαθημάτων, ἐμφυψων οὕτω καὶ συγκυνησῆται τὴν ὑπὸ τῆς διδασκαλίης τῶν ἰδίων τούτων προκλήθειαν ἐπίβρασιν.

13. Ἐν τῷ εἰδικώτερον ἔκαστον ἀναγνωστικῶν βιβλίων ἐξογειρῆ καὶ ἐμφυψοῖ τὸ ἠθικῶν-ἑθνικῶν διαφέρον, συντελεῖ δ' οὕτως εἰς τὴν ἀναπτύξιν μὲν τῶν διαφόρων ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν, ὡν πασῶν θὰ προεβῆρῃ ἡ φιλοπατρία, εἰς ἀποτροπὴν δὲ ἀπὸ τῶν ἀντιστοιχῶν κακιῶν, θρῖσαι:

α) νὰ περιέχῃ σχετικὰς καὶ ἀνάλογους πάντοτε πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως διηγήσεις, ἀφορισμοὺς εἰς τὰς πράξεις τῶν προσώπων τῆς ἰδιαίτερας ὕλης αὐτοῦ,

β) ἀφορμὴν λαμβάνον ἐκ τῶν διηγήσεων τούτων ἢ καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς αὐτοῦ ὕλης νὰ παραθετῇ καταλλήλως α) σχετικὰ καὶ ἀνάλογα πρὸς τὴν ἠθικὴν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως παραμυθίαι, μύθοις, παραδόσεις καὶ ποιήματα, β) σχετικὰς καὶ κατὰ τὰ ἐν ἑαυ. 4 ρηθέντα ἐπιτεθειμένας διηγήσεις ἀφορώσας εἰς τὰς πράξεις τῶν προσώπων τῆς ἱστορίας, θρησκευτικῆς καὶ λοιπῆς διδασκαλίης τῆς τάξεως, τέλος δ' ὁμοίως ἐπιτεθειμένας περιγραφὰς ἐπεχουσῶν σκηνῶν τοῦ τοῦ ἀρχαίου καὶ ἰδίο τοῦ νεωτέρου ἱστοικοῦ, θρησκευτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ἑθνικοῦ ἑλληνικῶ βίου, τοῦ ἐφαρμοσμένου ὑπὸ τῆς διδασκαλίης τῶν σχετικῶν μαθημάτων τῆς τάξεως.

14. Ἐν τῶν περιεχομένων πάσης τῆς φρονιματικῆς ταύτης ὕλης συντελεῖ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μητρονευθιστῶν ἀρετῶν, πρέπει νὰ εἶναι εὐγενεῖς, ὑψηλῶν, σπουδαίων, ἠθικοῦν καὶ ἀνθρώπων, νὰ ἀποκαθίσταται δ' αὐτοῦ πᾶσι στοιχείων ζυδαίων, ταπεινῶν, ἀγοραίων καὶ ἀπείρων, βάρβαρων καὶ ἄγιον.

15. Ἐὰν στοιχεῖα τῆς φρονιματικῆς ὕλης, τὰ ἀποσκοποῦντα τὴν ἀναπτύξιν τῆς φιλοπατρίως, πρέπει νὰ ἐκτίθενται οὕτως, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ διακρίνηται ἀσφῶς ἡ ἑλληνικὴ ζωὴ, αἱ ἑλληνικαὶ ἀρεταί, ἡ ἑλληνικὴ δύναμις (εἰς τὴν ὑπολογιστέαι καὶ αἱ πλουτοπαραγωγικαὶ πηγαὶ τῆς πατρίδος) καὶ τὰ δικαιώματα καὶ ἰδεώδη τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς.

Καθ' ὅσον μίαν τὴν σπουδαιότητα ἀτομικῶν ἀρετῶν εἶναι: ἡ κέρμας περὶ τῆς συνηθέσεως τῆς σοματικῆς ὑγείας, πρέπει ἡ φρονιματικὴ ὕλη ἐκάστου τῶν ἀναγνωστωματῶν νὰ ἐπιτελεῖ καὶ περὶ τῆς περὶ τῶν παισίν ἀναπότῃσεως τῆς ἀρετῆς ταύτης. Πρέπει δ' ὅμως τὰ σχετικὰ στοιχεῖα αὐτῆς νὰ μὴ ἐχωσι ἐξῆρον, ἀφοριστικὸν, παραγωγικῶν καὶ διδακτικῶν χαρακτηριστῆρα, ἀλλὰ νὰ εἶναι ζωντανὰ διηγησῶν ὑποδηλώσει φυσικῶς καὶ δεικτικῶς διὰ τῆς πλοκῆς αὐτῶν τὰ νέα καὶ μὴ ὑπὸ τῆς διδασκαλίης παρεχόμενα ὑγιεινολογικὰ πορίσματα, αἷνα οὐδέποτε πρέπει νὰ εἰσέρχονται εἰς τὰ ὅσια τῆς ἱστορίας αὐτῶν.

Καθόλου δὲ γενικά καὶ ἀσφρημίαι ἠθικολογικαὶ διδάσκει ἀποκλείονται ἐκ τῶν ἀναγνωστωματῶν. Ἡ φρονιματικὴ ὕλη τοῦ ἀναγνωστωματῶν θὰ ἀποτελεῖται ἐκ διηγησῶν καὶ περιγραφῶν, οἷτινες πληρῶσι τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἑαυ. 3 ἢ 4

ἐπιφέρει ἐκείλους ἐπὶ τὸ θυμικὸν τῶν παιδῶν, παρ' οἷς οὕτω θὰ σχηματίζονται ἐξ αὐτῶν φυσικῶς καὶ ἀβιάστως ἡ σχετικὴ ἥθικη κρίσις. Ἀποκλείονται ἐπίσης τὸν ἀναγνωσματικὸν αἰ τὴν βίαν διηγήσεις, αἰ συνίστανται κυρίως εἰς μακρὰν καὶ ἀναρὰν ἠθικολογίαν ἐνὸς τῶν προσώπων τῆς θῆβεν διηγήσεως.

β) Ὅταν τὰ ἀναγνωστικά βιβλία τῶν διαφόρων τάξεων ἐμφυχωσι: τὰ **θηρησκευτικὴν διαφέρον**, πρέπει νὰ διαπνεύωνται μὴ καθόλου ἐν πᾶσι τοῖς βιβλίοις σπουδαῖοις ὑπὸ θρησκευτικῆς ἴδρυσις, πρὸς τοῦτοις δὲ:

α) νὰ περιέχωσι διηγήσεις, ἀναλόγους μὲν πρὸς τὴν ἠθικολογικὴν ἀντικείμενον τῆς τάξεως, ἀναφερόμεναι δὲ εἰς τὸν θρησκευτικὸν βίον καὶ τὴν πράξιν τῶν προσώπων τῆς ἰδιαιτέρας αὐτῶν ὕλης,

β) ἀφορμῆν λαμβάνοντα ἐκ τῶν διηγήσεων τούτων καὶ ἐκ τῆς λοιπῆς αὐτῶν ὕλης νὰ παραβέτοις καταλλήλους διηγήσεις ἐπιθεμέναις κατὰ τὰ ἐν ἑσθ. 4 ρηθέντα, ἀναφερόμεναι εἰς τὸν θρησκευτικὸν βίον καὶ τὰς πράξεις τῶν ἐν τῇ θρησκευτικῇ καὶ ἱστορικῇ διδασκαλίᾳ τῆς τάξεως ἐμφανιζομένων προσώπων καὶ λαῶν,

γ) νὰ παρεμβάλλωσιν ὁμοίως ποιήματα θρησκευτικῶ περιεχομένων, ἀνάλογα πρὸς τὴν θρησκευτικὴν ἀντίληψιν τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως.

Θρησκευτικὰ ἀναγνώσματα τοῦ εἰδους τῶν ἠθικῶν ἀναγνωσμάτων, ἂν ἡ διδακτικὴ ἀπαξία ἐπιμεθῆθαι ἀνωτέρω ἐν ἑσθ. 5, ἀποκλείονται τῶν ἀναγνωσματικῶν.

7. Πρὸς ἐμφύχωσιν δὲ τοῦ **διαφερόντος** τῆς γνώσεως πρέπει τὰ ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐκαστῆς τάξεως ἀφορμῆν λαμβάνον εἴτε ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας εἴτε ἐκ τῆς λοιπῆς αὐτοῦ ὕλης:

α) νὰ διαπραγματεύηται καὶ διηγᾶται τὸν ἐν ἑσθ. 4 ρηθέντα τρόπον ἐν καταλλήλοις διηγήσεσι καὶ περιγραφαῖς καὶ ὕλικα τῶν διαφόρων πραγματικῶν μαθημάτων τῆς περι ἧς ἐκάστου πρὸκειται τάξεως, ὡς διάφορα στοιχεῖα τῆς πραγματογνωστικῆς ὕλης, θρυτὰ, φυτὰ, φῶς, βιοτικὰς αὐτῶν κοινωνίας ἐν διαφόροις ἐποχαῖσι τοῦ εὐτους, χαρακτηριστικὰ καὶ συγκεκριμένα γεωγραφικὰ στοιχεῖα καὶ τόπου, φυσικὰ καὶ στοιχειώδη χημικὰ φαινόμενα, ποικίλους ἐφαρμογὰς τούτων εἰς τὸν ἀνθρωπίνον βίον κλπ.

β) νὰ παρεμβάλλῃ καταλλήλους ποιήματα, ἔχοντα ὑποκειμένην συγκεκριμένα ἀντικείμενα καὶ φαινόμενα τῆς ἐλληνικῆς φύσεως, ἐξεταζόμενα ὑπὸ τῶν σχετικῶν μαθημάτων τῆς τάξεως.

8. Ὅπως δὲ **ζωογονοῖς** τὸ **τεχνικὸν διαφέρον**, πρέπει τὰ ἀναγνωστικά βιβλία τῶν διαφόρων τάξεων, ἀφορμῆν λαμβάνοντα ἐκ τε τῆς ἰδιαιτέρας καὶ τῆς λοιπῆς αὐτῶν ὕλης, νὰ ἀσφαλύνται καὶ περὶ τὸς ἐν Ἑλλάδι ἐπιχωριζούσας παραγωγικὰς τέχνας, ἰδίᾳ δὲ τὰς βιομηχανίας καὶ βιοτεχνίας, αἵτινες θὰ ἐξεταζῶνται ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς φυσικῆς καὶ χημείας τῆς τάξεως ὡς ἐφαρμογῆς αὐτῶν, εἴτε δὲ τοῦ κλάδου ἐκείνου τῆς γεωπονίας, ζωοκομίας καὶ ζωοτεχνίας, (ἐπεξεργασίας τῶν ζωοκομικῶν προϊόντων), οἷτινες θὰ ἐξεταζῶνται ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς φιλολογίας, ρυθολογίας, φυσικῆς καὶ χημείας τῆς τάξεως ὡς ἐφαρμογῆς αὐτῶν.

Πρέπει δὲ τὰ σχετικὰ ἀναγνώσματα νὰ μὴ ἔχωσι ἔξρὸν διδακτικὴν χαρακτῆρα, ἀλλὰ νὰ συνίστανται εἰς ζωντανὰς διηγήσεις καὶ περιγραφὰς τοῦ τεχνικοῦ βίου τῆς πατρίδος, ἐν αἷς θὰ παρεμβάλλωνται καταλλήλως αἱ νεαὶ καὶ μὴ ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν σχετικῶν μαθημάτων παρεχόμεναι γνώσεις, αἵτινες οὐδέποτε πρέπει νὰ εἰσέρχωνται εἰς εἰδικὰ λεπτομερεῖα.

9. Ὅπως δ' ἐμφύχωσι: τὸ **καλλιτεχνικὸν διαφέρον** τὰ ἀναγνωστικά βιβλία, θὰ χρησιμοῦνται μὲν ἡ λογοτεχνικὴ καθόλου

λόγων ἔργων τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, ἰδίᾳ τῶν ἐλληνικῶν παρουσιαζομένων ἐν τῇ γεωγραφικῇ καὶ ἱστορικῇ διδασκαλίᾳ τῆς τάξεως.

Ἀναγνώσματα συνιστάμενα εἰς γενικολογίην καὶ ἀνεπιμένην ὀρασιότητα καὶ εἰς παράθετον εὐτοίμων γενικῶν καλλιτεχνικῶν κρίσεων, ἀποκλείονται τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων.

10. Ἴνα δὲ τέλος τὰ ἀναγνωστικά βιβλία ζωογονοῦσι: τὸ **πολιτικὸν διαφέρον**, πρέπει ἡ τελεειότερα καὶ ἡ λοιπὴ ερρηματιστικὴ αὐτῶν ὕλη νὰ ἐπιχεῖται, συνίστανται εἰς τὴν παρὰ τοῦς μαθητὰς ἀναπτύξιν τοῦ πρὸς τὴν πολιτείαν αὐτῆν καὶ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀγάπης. Δεν πρέπει: δ ὅμως τὰ στοιχεία τούτα νὰ ἔχωσι ἔξρὸν ἀρρητιστικὴν γενικότητα ἢ νὰ συνίστανται εἰς γενικὴν καὶ ἀνεπιμένην πολιτικολογίαν, ἀλλὰ νὰ εἶναι ζωντανὰ διηγήσεις, περιέχουσαι τεχνιμένους ἐν τῇ πλοκῇ αὐτῶν τὰς σχετικὰς γνώσεις, τὰς ἀφορμὰς εἰς τὰ καθήκοντα καὶ τὰ δικαιώματα τῶν Ἑλληνικῶν πολιτῶν, ἐξ ἧς κατὰ τὴν δὴ φυσικῶς καὶ ἀβιάστως ἐξ ἐξεργεθῆν ἐν τοῖς καρδίαις τῶν παιδῶν ὁ πρὸς τὴν πολιτείαν σεβασμὸς καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ἀγάπη.

11. Περίῃον τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐκαστῆς τάξεως καὶ ἰκανὸν ὕλικον τῆς διδασκαλίας τῶν διαφόρων πραγματικῶν μαθημάτων αὐτῆς θὰ συγκεντρωῖ τὰ ὑπὸ τούτων ἐξεργετούμενα διαφέροντα, ἐξυπηρετοῦν τῇ θεμελιώσει ἄρχῃ τῆς παραλλήλως τῆς συγκεντρώσεως τῆς διδασκαλίας. Ἴνα νῦν ἡ συγκέντρωσις αὕτη ἀποβῇ στενωτέρα καὶ ἴνα προσεῖται καταστῆ δυνατὴ ἡ συγκέντρωσις τῆς ὅλης ὕλης τοῦ ἀναγνωσματικοῦ, δι' ἧς κατὰ τὰ ἐν τῇ εἰρηγηγῆσθαι ἐκθέσει ρηθέντα θὰ δυνατόναι τούτα νὰ πληροῖται τελεειότερον τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, ἐπιβάλλεται, ὅπως τὸ ποικίλον περιεχόμενον αὐτοῦ ἐκτιμήται ἐν ὡς οἷόν τε σπουδαιότερη πραγματικῇ, λογικῇ καὶ ψυχολογικῇ ἐνότητι.

Ἴλα ὀργανικὰ, κατορθοῦσαι τὴν ἐνότητα ταύτην, θὰ εἶναι αἱ ἰδίαι φρονητιστικαὶ ὕλαι ἐκάστου ἀναγνωσματικοῦ. Μὲς τούτας δυνάμεις νὰ προσκολληθῶναι φυσικῶς καὶ ἀβιάστως, διὰ λογικῶς καὶ ψυχολογικῶς καὶ πραγματικῶς δικαιολογούμενων μεταβάσεων αἱ ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν διαφόρων πραγματικῶν μαθημάτων ἐπιβάλλόμεναι πραγματικαὶ καὶ φρονητιστικαὶ ὕλαι, ὡν ἄλλως ἰκαναί, προσαρμοσθεῖσαι εἰς τὴν ἠθικολογικὴν ὕλην, δύνανται νὰ προσαρμοσθῶσιν ἐξουταῖς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἑτέρων τῶν ὕλων ταύτων. Ἐφ' ὅσον δ' ἡ προσαρμογὴ τῶν ὕλων τούτων πρὸς τὰς ὀργανικὰς γίνεται ἐντέλως, ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ διαστολὴ τῶν ὕλων τοῦ ἀναγνωσματικοῦ εἰς ὀργανικὰς καὶ παρεμβλήτους, φαινόμενα δὲ παρὰ συνήθη καὶ ἀποτελοῦσαι αὐτοῦτος ἐννοίαν ἀπὸ πάσης ἐπέσεως ὕλων. Ἴνα νῦν ἡ φρονητιστικῆ-ὀργανικὴ ὕλη ἐκάστου ἀναγνωσματικοῦ ἀποβῇ ὡς οἷόν τε ἐπιτελειοτάτη πρὸς ἀποκαταστάσιν τῆς ἐνότητας ἐνότητος, ἐπιβάλλεται, ὅπως ταύτην ἐπιτελῇ ὁ βίος καὶ αἱ πράξεις ἐνὸς ἡ ἄλλων, ἀπὸ κινήσιν ὀρθῶν, φανταστικῶν ἢ ἱστορικῶν προσώπων, εἰς ἧς θὰ προσκολληθῶνται κατὰ τὸν ἀνω δηλωθέντα τρόπον αἱ λοιπαὶ ὕλαι τοῦ ἀναγνωσματικοῦ.

Κατ' ἐξαιρέσιν ἐν τοῖς ἀναγνωσματικοῖς τῆς πέμπτης καὶ ἐκτῆς τάξεως ἐπιτερεται: κατὰ δεύτερον λόγον ἡ ἀποκαταστάσις τῆς ἐνότητος δι' ἀποτελέσεως μεγάλων ὁμάδων, ἐν ἐκείνῃ τῃ ἔγνεσθαι ὡς κέντρον σπουδαῖαν φρονητιστικὴν ὕλην, εἰς τὴν ἀβιάστως θὰ προσκολληθῶνται αἱ λοιπαὶ, θὰ ἀποτελῇ ἐννοίαν ὅλον ἀσπέρως συνοχῆς, καὶ αἵτινες καλὸν εἶναι νὰ ὑπάγονται ὑποσφῆπτου εἰς λογικὴν πρὸς ἄλλυτας συνοχῆν.

Ἐν τῷ ἀναγνωστικῷ βιβλίῳ ἰδίᾳ τῶν κατωτέρων τάξεων καλὸν εἶναι, χωρὶς νὰ εἶναι καὶ ἀπαραίτητον, τὰ φρονητιστικὰ στοιχεῖα, τὰ συντελούμενα εἰς τὴν ἀναπτύξιν τῆς αὐτῆς ἀρετῆς καὶ ἐντερίθην τοῦ ἀντιστοίχου κακίης νὰ μὴ εἰσέρχωνται ἐν μεγάλῃ ἀπ' ἀλλήλων ἀποστάσει, ἵνα διεκωλύθωνται

ἐξαγωγή τῶν σχετικῶν ἠθικῶν διδασμάτων.

Ἴνα δὲ τὰ ἀναγνωστικά βιβλία εὐρισκοῦνται: ἐν ὡς οἷόν τε τελεειότερα παραλλήλως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῶν διαφόρων πραγματικῶν μαθημάτων, ἐπιβάλλεται, ὅπως ἐκάστου τούτων, λαμβάνον ὑπ' ὄψεαι τὴν ἐν τῷ προηγουμένῳ τῆς τάξεως αὐτοῦ

κατανοητέον ἐπιλληθῆναι τῶν ὀλῶν τῶν διαφόρων πραγματικῶν μαθημάτων, παρουσιάζει τὰς ἐκ τούτων λαμβανόμενας ἐν θέσει, ἐπιτηδεύουσι τὴν κατὰ τὸ ἔδωκ. 4 ἐπιβαλλομένην διαπραγματεύουσι. Ἐπίσης δ' ἐπιβάλλεται, ὅπως ἀντιπεριεχόμενα καὶ εἰσάμενα παρουσιάζονται ἐν ὁρισμένῃ ἐποχῇ τοῦ ἐτούς τοποθετοῦν ἐν τοῖς ἀναγνωστικαῖς βιβλίοις ἐν θέσει, ἐπιτηδεύουσι τὴν ἐπὶ ἐποχῇ τούτῳ διδασκαλίαν αὐτῶν.

12. Ὅπως τὸν μὴ μόνον ἡ ἑλῆ ὀλῆ ἐκαστοῦ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων καὶ ἐκαστοῦ τῶν στοιχείων, ἐκαστοῦ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων ἐπὶ τὴν ἐπίστασιν διδασκαλῆς τοῖς μαθηταῖς, ἀπαιτεῖται εἶναι καὶ λαμβάνουσι τὴν ὄψιν τὰ ἔδωκ.

α) πρέπει πάντα τὰ ἀναγνωστικά, καὶ καὶ ποιητικά, ἰδίᾳ δε τὰ τῶν βιβλίων τῆς πρώτης καὶ δευτέρας τάξεως, νὰ χαρακτηρίζη τὴν βραχυτέραν.

β) πρέπει ἡ ὀλῆ παντός περὶ ἀναγνωστικῶν νὰ ἔχη ὡς ὅσον τὴν ἀδύνατον λογικὴν διάθεσιν. Ἐὰν διαθεσμένα ἀλλήλα νοήματα ὀφείλουσι νὰ εὐρίσκονται ἐν στενοτάτῃ λογικῇ συσχέτῃ πρὸς ἄλληλα. Ἐπιβάλλεται δ' εἶναι, ὅπως ἡ ὀλῆ ὀλῆ τοῦ ἀναγνωστικῶν διατηρήσῃ εἰς πλῆθος τμήματα, ὅν ἐκαστοῦ θὰ ἀποτελεῖ ἑνιαῖον ἀπὸ λογικῆς ἐπιφύσεως ὄλον καὶ ἄλλα θὰ ἐξηγήσονται ἐξωτερικῶς διὰ τῶν παραγράφων. Καθ' ὅσον δ' ὡς γνωστόν ἡ διδασκαλία προβαίνει εἰς τὴν κατὰ τμήματα διδασκαλίαν ἐκαστοῦ ἀναγνωστικῶν, πρὸβλεποντι, τὰ ἐν τῷ ἀναγνωστικῷ βιβλίῳ τμήματα αὐτοῦ πρέπει νὰ εἶναι τὰ αὐτὰ πρὸς τὰ τμήματα τῆς διδασκαλίας. Ἐὰν τμήματα τῶν ἀναγνωστικῶν τῶν βιβλίων τῶν δύο κατωτέρων τάξεων πρέπει νὰ εἶναι ὡς πρὸς τὴν μικρὰ, μὴ υπερβαίνοντες τοὺς 3—4 στίχους, θὰ αἰσθάνη δε τὸ μέγεθος αὐτῶν ἐν τοῖς ἀναγνωστικαῖς τῶν ἄνωτέρων τάξεων κατὰ λόγον τῆς ἀναπόψεως τῆς ἀντιλήψεως τῶν αὐτῶν.

γ) καὶ τὰ ποιήματα ὀφείλουσι ἐπίσης νὰ ἔχωσι σαφῆ λογικὴν διάθεσιν, ὅθεν πρέπει δ' ὁ ποιητικῶν αὐτῶν κύκλος νὰ συσχετῆται εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀντιλήψην τῆς ἀκαλόγητης τῶν νοημάτων αὐτῶν. Πρὸς τὸν σκοπὸν δε τούτων καλὸν εἶναι, ὅπως ἐκάστη στροφή αὐτῶν ἀποτελεῖ ἐν ἑνιαῖον λογικὸν ὄλον.

13. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἀναγνωστικῶν ὀφείλουσι ἐν ποικίλῃ μορῇ νὰ προαναγγέλλουσιν, χωρὶς νὰ περιλαμβάνουσι, τὸ περιεχόμενον αὐτῶν, ἐξεγείρουσι οὕτω τὴν σκέψην, τὴν προσδοκίαν καὶ τὸ διακρίνει τῶν παιδῶν καὶ ἀντιλαμβάνουσι τὴν θέσιν τοῦ αὐτοῦ, δε τῆς ἀρχαίας ἡ διδασκαλίας πάσης νέας ὀλῆς.

14. Ἰδίως προσοχὴς ἀξία εἶναι ἡ τήρησις τῆς πραγματικῆς ἀναλύσεως μεταξὺ τῶν φρονητικιστικῶν καὶ τῶν πραγματικῶν, τῶν πεζῶν καὶ ποιητικῶν ὀλῶν τῶν ἀναγνωστικῶν.

15. Ἡ ἑλῆ ὀλῆ τῶν ἀναγνωστικῶν πρέπει νὰ διαπενήτηται ὑπὸ τῆς φαιδρότητος, ἥτις χαρακτηρίζει τὴν παιδικὴν ἡλικίαν, νὰ εἶναι δε οὕτως ἀξιόλογος, ὅστε νὰ ἀναγνωστικῆς εὐχαριστικῆς καὶ ὑπὸ τῶν ὀρίων.

16. Μεταξὺ τῶν ποιημάτων πρέπει νὰ πλεονάζουσι τῶν λυρικοῦ καὶ ἔχοντα ἐπιτικὴ φύσιν καὶ τὰ εὐθύμως περιεργαζόμενα, ὅπως, ὡς ἀπεδείχθη πειραματικῶς, ἐξεγείρουσι εὐκολώτερον τὸ διακρίνει τῶν παιδῶν.

17. Αἱ εἰκόνες ἐν μὲν τοῖς ἀναγνωστικαῖς τῆς Α' καὶ Β' τάξεως εἶναι ἀπαραίτηται, προαιρετικαὶ δε ἐν τοῖς τῶν λοιπῶν τάξεων. Εἰκόνες ἀντικειμενικαὶ καὶ καθόλου πραγματικῶν ἀντικειμένων εἰς τὸν παραστατικὸν κύκλον τῶν μαθητῶν εἶναι περιτταί.

Δεικτικὰ τούαντιον εἶναι εἰκόνες ἀπαραίτηται διὰ τὴν κατανοήσιν καὶ τὴν βαθύτεραν ἐπὶ τὸ θυμικόν τῶν παιδῶν ἐπίδρασιν τῶν ἀναγνωστικῶν. Πρέπει δ' αὐταὶ νὰ εἶναι καλλιτεχνικαὶ καὶ παιδαγωγικαί, ἐφ' ὅσον δ' ἀναφέρονται εἰς τὴν παιδικὴν ἡλικίαν καὶ τῆς ἑλληνικῆς φύσεως.

Ἀξία συστάσεως εἶναι ἡ συμπεριληψὴ ὁλοσχετῶν ἐγγράφων εἰκόνων.

18. Ἡ ὑπόθεσις τοῦ περιεχομένου τοῦ μὲν ἀναγνωστικῶν τῆς κατωτέρας τάξεως θὰ γίνῃ συμφώνως πρὸς τὰ ἐξήκωτον ὑπὸ τοῦ ἔδωκ. 8 τοῦ ἀπὸ 14 Μαΐου 1907 Β. διατάγματος, τῶν

δε ἀναγνωστικῶν τῶν πέμπε λοιπῶν τάξεων διὰ τριῶν εἰδῶν στοιχείων τῶν 12 στίχων. Καὶ ἡ μὲν περὶ ὀλῆ θὰ ἐκποικισθῇ διὰ τῶν κοινῶν στοιχείων, δε δε ποιητικά δε τῶν πλάγιον στοιχείων τῆς Λαφίας καὶ δε Ἐκζεβριεῖον.

ΒΒ'. Εἰδικαὶ ἀρχαὶ ἀφοροῦσι εἰς τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον ἐκείνης τάξεως τοῦ ὀριστικῶν σχολείου.

ΤΑΞΙΣ Α.

Τὸ ἀναγνωστικὸν βιβλίον τῆς πρώτης τάξεως ἀποτελεῖται ἐξ 7 παραγράφων ἐλλῶν, θὰ εἶναι μὲν ἐν, ἀλλὰ θὰ ἀπαιτεῖται ἐκ δύο μερῶν.

Τὸ πρῶτον τῶν μερῶν τούτων, ἐν καθ' αὐτὸ βιβλίον διδασκαλίας τῆς διδασκαλίας τῆς πρώτης ἀνωφύσεως, θὰ παρασκευασθῇ τοῖς μαθηταῖς εἰς τὴν ὑπὸ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης σκοπεύουσαν γραμματικῶς ἀπαιτοῦν ἀναγνώσιν.

Τὸ μέρος τοῦτο, ἀποτελούμενον ἐκ τυπογραφικῶν ἐλλῶν δύο καὶ ἥμισυς, θὰ ἀποσπουριάζηται κατὰ ταῦτα ὄλιως πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς πρώτης ἀνωφύσεως.

Ὅσον πρῶτον ὄλιως πρὸς ταύτην θὰ χωρῇ ἀπὸ τῆς παραθέσεως λέξεων, ἀποτελούμενας εἰς εὐκολώτερον γένους συλλαβῶν, εἰς λέξεις ἐχούσας συλλαβὰς δυσκολώτερον γένους. Ὅστω θὰ προηγηθῇ ἐν αὐτῇ ἡ παράθεσις ἐν μὲν τοῖς πρώτοις μαθηταῖς λέξεων μονοσυλλαβῶν καὶ δισυλλαβῶν, περιεχουσῶν συλλαβὰς ἀποτελούμενας ἐξ ἑνὸς φωνήεντος ἢ ἐκ συμφώνων μετὰ φωνήεντος, ἐν δε τοῖς ἐπὶ ἐξ ἑνὸς κατάνη λέξεων μονοσυλλαβῶν, δισυλλαβῶν καὶ τρισυλλαβῶν περιεχουσῶν συλλαβὰς τῶν τε ἀνωτέρου γένου καὶ ἀποτελούμενας ἐκ φωνήεντος μετὰ συμφώνου (ἰδίᾳ τελικῆς), δε ὧν δὴ πρῶτον καὶ μόνον ἡ μὲν διδασκαλία θὰ διδῆται τοὺς μαθητὰς τὸ 24 γράμματα τῶν ἀφραβήτων, τὸ δε ἀναγνωστικῶν θὰ ἐμπέδωσιν τὰ περιγράμματα ἐκείνης. Θὰ ἀκολουθήσῃ εἰτα παράθεσις λέξεων, περιεχουσῶν καὶ συλλαβὰς ἀποτελούμενας ἐκ φωνήεντος μετὰ συμφώνων, εἰτα δε λέξεων περιεχουσῶν καὶ συλλαβὰς μετὰ διεθβόγγου. Θὰ ἀκολουθήσῃ εἰτα ἡ παράθεσις λέξεων, ἀρχομένων ἐκ κεφαλῶν γράμματων, ἐφ' ὧν καὶ θὰ γίνονται ἡ ἐφαρμογὴ τῶν διδαχθέντων κεφαλῶν γράμματων. Θὰ παραθεθῶσι μετὰ ταῦτα λέξεις, περιέχουσαι καὶ συλλαβὰς ἀποτελούμενας ἐκ δύο συμφώνων μετὰ φωνήεντος ἢ διεθβόγγου, ἐκ φωνήεντος ἢ διεθβόγγου μετὰ δύο ὀρεκτικῶν καὶ ἐνός τελικοῦ συμφώνου, εἰτα λέξεις ἐνεύρουσαι ἰδιουρρυθμίας περὶ τὴν προσορῆν, μετὰ ταῦτα λέξεις περιέχουσαι καὶ συλλαβὰς ἀποτελούμενας ἐκ τριῶν συμφώνων μετὰ φωνήεντος ἢ διεθβόγγου καὶ ἐκ τριῶν συμφώνων μετὰ φωνήεντος ἢ διεθβόγγου καὶ ἑτέρου τελικοῦ συμφώνου. Ἐτέλος θὰ ἀκολουθήσονται λέξεις περιεχουσῶν τὰς νεωτέρας καὶ τὰς διελθόμενας διεθβόγγους.

Ἀλλὰ ἐν ἐπὶ ἐφαρμογῇ ἐκαστοῦ τῶν γενῶν τῶν συλλαβῶν τὸ ἀναγνωστικῶν, ἀκολουθοῦν τῇ διδασκαλίᾳ, θὰ χωρῇ ἀπὸ τῶν εὐκολώτερον εἰς τοὺς παιδῶν εἰδῶν τοῦ γένους εἰς τὰ δυσκολώτερα. Ὅστω προκειμένου περὶ τῶν συλλαβῶν, τῶν περιεχουσῶν φωνῆν ἢ συμφώνων μετὰ φωνήεντος ἢ φωνῆν μετὰ συμφώνου, ἐφ' ὧν δε γίνονται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς γνώσεως τῶν γράμματων τῶν ἀφραβήτων, θὰ χωρῇ ἀπὸ τῶν συλλαβῶν τῶν περιεχουσῶν τὰ εὐκολώτερα γράμματα εἰς τὰς περιεχουσῶν τὰ δυσκολώτερα. Πρέπει δ' ἐν τῇ κωνομῆσιν τῆς πορείας ταύτης νὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν αἱ τε περὶ τὴν προσορῆν καὶ αἱ περὶ τὴν γραφὴν ἐκάστου τῶν γράμματων διακρίσεις. Ἐφ' ὅσον δ' αὐταὶ δὲν συμπίπτουσιν, πρέπει νὰ λαμβάνονται μᾶλλον ὑπ' ὄψιν αἱ περὶ τὴν γραφὴν διακρίσεις. Ὅμοιος δ' ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῶν διεθβόγγων καὶ τῶν κεφαλῶν γράμματων πρέπει νὰ χωρῇ τὸ ἑκαστὸν ἀπὸ τῆς συσκευῆς.

Ἡ ἐξέλιξις νῦν πάσης ἀσκήσεως παντὸς γένους καὶ εἰδῶς συλλαβῶν θὰ χαρακτηρῆται πρῶτοντος (παραδειγματικῆς, ἀρχαίας) λέξεϊ, ἐφ' ἧς ἀκριβῶς ἐρειθεμένη ἡ διδασκαλία ἔχει ἥδη διδάξει τὸ νέον γράμμα ἢ τὴν νέαν συλλαβὴν. Πρέπει δ' ἡ λέξις αὕτη τοῦτο μὲν νὰ εἶναι τοιαύτη, τὴν ἥρωστικὴν μορφήν (κατασκευῆν), ὡς νὰ διδάσκη ἐφ' οἷον τὴν εὐκολώτερον καὶ

σφαιρότερον το νέον γράμμα ή την νέαν συλλαβήν, τούτο δὲ νὰ εἶναι μὲν ὅλος ἀνάλογος πρὸς τὴν ἡλωστικὴν ἀντίληψιν τῶν παιδῶν, νὰ δηλοῖ δὲ πρᾶγμα συγκεκριμένον, ἢ ἕνα ἴδιον εἰς τοὺς παῖδας, ὡς ἄντικθον εἰς τὴν σφαίραν τῆς ἐμπειρίας καὶ τῶν διαφερόντων αὐτῶν, ἢ ὄχι μόνον διὰ προηγουμένης διδασκαλίας νὰ γίνῃ ἀισθητὸν εἰς αὐτούς, ὡς ἄντικθον εἰς τὴν σφαίραν τῶν ἐν τῇ τάξει διδασκόμενων μαθητῶν. Οὕτω διαφέρει ἀπὸ τῶν ρηθισμένων ἐπὶ τῶν κρείται νὰ εἶναι καὶ αἱ λοιπαὶ καὶ πρὸς τὸν πρότυπον λέξεις τῆς ἀσκήσεως, δι' ἣν ἐπίσης ἡ συγκεκριμένη διδασκαλία ἐπὶ τῆς ἐπιπέδου συλλαβῆς τοῦ νέου γράμματός καὶ τῆς ἀσκήσεως μαρτυρᾷ τῆς νέας συλλαβῆς.

Καθὼς δὲ εἶπεν τοὺς περιχρῆσται τοῦ ἀγνωστικοῦ πρώτου βιβλίου πρέπει νὰ εἶναι καταλλήλας μὲν κατὰ τὴν ἡλωστικὴν ἀντίληψιν πρὸς ἐπιπέδον τοῦ ἠλικίου τῆς ἀγνωστόσεως ἀντικθόν δὲ πρὸς τὴν ἡλωστικὴν ἀντίληψιν τῶν παιδῶν καὶ στασιματικὰ συνδεσμένον πρὸς τὴν διδασκαλίαν ὕλην τῆς τάξεως καὶ πρὸς τὸν βίον καὶ τὸν κύκλον τῶν διαφερόντων τῶν παιδῶν. Ἦν ἔστιν γὰρ δὲν δύναται νὰ συμβεβηθεῖ τελείως οἱ ἀπαιτήσεις τῆς ἡλωστικῆς μαρτυρῆς πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἡλωστικῆς καὶ πραγματικῆς ἀντίληψεως τῶν μαθητῶν, κατ' ἀνάγκην θὰ κωλύονται μᾶλλον ὅπ' ἔξει αἱ πρώται.

Καθ' ὅσον ἡ διδασκαλία, ἢ προηγουμένη τῆς ἀγνωστόσεως ἐκείτης ἐφαρμογῆς, ἐπιτελεῖ τὸ ἔργον αὐτῆς διὰ τῆς προηγουμένης ἀντιλήψεως καὶ συνθέσεως καὶ τῆς πρώτου καὶ τῶν λοιπῶν διδασκαλικῶν λέξεων, εἶναι ὅλος περιττὸν νὰ παρατίθενται καὶ ἐν τῷ ἀγνωστικῷ βιβλίῳ αἱ ἀνάλογαι καὶ συνθέσεις, αἱ μεμονωμένα, ἀναλυτικαί, ἢ συνθετιμμένα νέα συλλαβὰ καὶ τὰ μεμονωμένα νέα γράμματα τῶν περὶ ὧν πρόκειται λέξεων. Ἄλλως δὲ τὸ περὶ τῶν πρόκειται ἀγνωστικῶν βιβλίων πρέπει νὰ ἐξεγέρῃ ὡς ὅτιν τε τὴν ἀνέναντιαν τῶν παιδῶν. Διὰ τούτου ἡ τε πρότυπος καὶ αἱ λοιπαὶ λέξεις τῆς ἀσκήσεως θὰ τίθενται ἐν τῷ ἀγνωστικῷ ὁλόκληρον καὶ δι, ἐπ' ὅσον παρατίθενται ἐν ἀρχῇ τῆς ἀσκήσεως οὐχὶ ὡς μελέτη-πρότάσεις, ἀλλὰ μεμονωμένα, χωρισμένον τῶν συλλαβῶν αὐτῶν πρὸς ἐκκόλλησιν τῆς ἀγνωστόσεως τῶν μαθητῶν.

Ἐπειδὴ οἱ μαθητὴ οὐδὲν αἰσθητῶν διαφέρουν πρὸς μεμονωμένα λέξεις, δεῖται το ἀγνωστικὸν βιβλίον ὡς ὅτιν τε ἀπορίαι μετὰ τὴν ἐν ἀρχῇ ἐκείτης ἐφαρμογῆς παρατίθενται τῆς πρώτου καὶ τῶν λοιπῶν λέξεων τῆς ἀσκήσεως μεμονωμένον νὰ συνῆθαι ταῦτα μετ' ἄλληλων καὶ μετ' ἄλλων εἰς τῆς προηγουμένης διδασκαλίας γνωστῶν λέξεων εἰς προτάσεις, εὐρισκόμενας ἐν λογικῇ συνοχῇ πρὸς ἄλληλας, ἀποτελούσας δ' οὕτω μικρὸν ἀντικθῶμα, ἐπιπλέον ἀπὸ τε λογικῆς καὶ πραγματικῆς ἐπίσεως καὶ περιστρέφοντων περὶ τὸ διὰ τῆς πρώτου λέξεως ἐπιχόμενον πρᾶγμα. Αἱ λέξεις τοῦ ἀγνωστώσεως δὲν θὰ χωρίζονται εἰς συλλαβὰς. Περιττὸν δ' εἶναι νὰ δηλωθῇ, ὅτι ἡ τε πρότυπος καὶ αἱ λοιπαὶ λέξεις τῆς ἀσκήσεως πρέπει νὰ εἶναι καὶ τοιαῦται, ὅστε νὰ συντελοῦσιν εἰς τὴν κατασκευὴν ἐνίκου ἀγνωστώσεως.

Ὅπως τὰ δι' ἐκείτης ἐφαρμογῆς διδασκόμενα γράμματα καὶ συλλαβὰι στερεοῦνται ἐν τῇ συνειδήσει τῶν παιδῶν, πρέπει αἱ λέξεις, δι' ἣν ἐπιδόθησαν, νὰ ἐπαναλαμβάνονται ἐν τοῖς ἐπομιναῖς ἐφαρμογαῖς, ἐν αἷ μάλιστα δὲνται νὰ παρεμβάλλονται καὶ νέαι λέξεις περιχρῆσται τὰ γνωστὰ ἐκείνα γράμματα καὶ συλλαβὰς. Κατὰ τίναν τρόπον θὰ γίνηται ἡ ἐπαναλήψις καὶ ἡ παρεμβολὴ αὐτῆ, ἐδηλώθη ἐν τοῖς εἰρησ ἀνωτέρω. Τὸ πρὸςμεινον ἀγνωστικὸν βιβλίον δὲν πρέπει ἄνευ λόγου νὰ συστορεθῆ δυσκολία. Λέξεις δὲ τούτου περιχρῆσται σπανίως γρηματικῶν συμπλοκαῖς πρέπει νὰ μὴ παρατίθενται ἐν αὐτῷ. Ἦν περιττὸν ἀγνωστόσεως θὰ καταστήθῃ ταῦτα γνωστὰ εἰς τοὺς παῖδας.

Ἦν κωλύεται ἰσογραφία θὰ γρηθῆται ὑστερῶς, ἐπιτροπόμενης μόνον τῆς παρεμβολῆς τῆς ὑπογεγραμμένης μέχρι τῆς διδασκαλίας τῶν κατασκευαστικῶν διεσθῶν.

ὡς ὅτιν τε σφαῖρα καὶ καλλιτέχναι, νὰ ἀνεγείρονται δὲ εἰς τὸ ἀπὸ τῶν πρώτου λέξεων δηλωμένα πρᾶγματα.

Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ ἀγνωστικοῦ βιβλίου τῆς πρώτης τάξεως ἀποτελούμενον ἐν 4 ἢ 5 τυπογραφικῶν φύλλων, θὰ

καταρτίζη μὲν τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν λογικὴν ἀντίληψιν καὶ θὰ καλλιεργῇ παρ' αὐτοῖς τὸ ἡλωστικὸν διαφέρον, κατὰ τὴν ἀντιλήψιν τῆς ἡλωστικῆς ὀρθότητος καὶ ἀσκήσεως, καὶ συντελεθῆ ἔτι ἰδίαι εἰς ἀνάπτυξιν μὲν τοῦ ἠλικίου καὶ στασιματικῶ διαφερόντων, εἰς ἐπίσχυσιν δὲ τοῦ διὰ τῆς πραγματικῆς διδασκαλίας ἐξεγερόμενον γνωστικὸν διαφέροντος τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως.

Ἦ ὀργανικῆ ὕλη τοῦ βιβλίου τούτου θὰ ἔχη ὡς ὑπερῶς τῶν βίον καὶ τὰς προτάσεις ἐνός ἢ ὀλίγων, ἀπὸ κοινῶν ὀρώντων, στασιματικῶν προσώπων, αἱ περὶ ὧν διηγήσεται, εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἀντιληψιν τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως, θὰ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἠλικίου καὶ στασιματικῶ ἰδίαι διαφερόντων.

Ἦν τῶν γενικῶν ἄρχῶν ἀπορρέουσαν ἀπὸ τῶν ἐν ἐξ. 11 τῶν γενικῶν ἄρχῶν δηλωθέντα τρόπον καὶ τὰ ἐκείνης στοιχεῖα :

α') σύντομοι μῦθοι, παραμύθια καὶ ποιήματα, συντελούμενα εἰς τὸν αὐτὸν πρὸς τὸν διὰ τῆς ὀργανικῆς ὕλης ἐπιδοκίματον σκοπὸν καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἀντιλήψιν τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως,

β') σύντομοι καὶ κατὰ τὴν ἐν ἐξ. 4 τῶν γενικῶν ἄρχῶν ρηθέντα συντεταγμένα λογοτεχνικὰ (περὶ καὶ ποιητικὰ) ἐξεικονιστὰς ἰκανῶν συγκεκριμένων καὶ ὑπὸ τῆς πραγματικῆς ἀντικθῶν τῆς ἑλληνικῆς τῆς τάξεως ἐξεταζόμενον ἀντικθῶμα καὶ φανερῶν τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ τέχνης καὶ ὅσων τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἀποδιδόμενα εἰς τὴν ἐμφύσησιν τοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐξεγερόμενον γνωστικὸν διαφέροντος τῶν παιδῶν.

Ἦ ὀργανιστικὴ ὕλη τοῦ βιβλίου, ὅπως συντελεθῶν σκαμπετόν ἐστιν τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἠλικίου διαφερόντων, ποτεῖ νὰ εἶναι τοιαῦτα φύσεως, ὅστε νὰ καλλιεργῆ μὲν ὀρετὰς ὑπαγωγῆς ἢ ὄχι μόνον νὰ ἐμφυσηθῶσιν εἰς τὴν ἠλικίαν τῶν μαθητῶν τῆς προκειμένης τάξεως, νὰ ἐκτρέψωσιν δὲ κατὰ τὴν ὑπαρχούσας παρ' αὐτοῖς, ἢ τοῦ ἀναπύσασθαι ἐν τῷ ἀπικῶν ὀρώτων τὴν καθαριότητα, τὴν ἐγκράτειαν τῆς ἡλικίας (συντελεστικὰς εἰς τὴν συντήρησιν τῆς σωματικῆς ὕλης) καὶ τὴν εὐπείθειαν καὶ ἐν τῶν κοινωνικῶν τὴν φιλοφροσύνην, τὸν ἐμῶντων, τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς γονεῖς, ἀδελφούς καὶ λοιποὺς παῖδας, νὰ ἐκτρέψωσιν δὲ τὰς ἀντιτοπικὰς ἀρετὰς καὶ ἀντικθῶν κακίας, ἢ τοὺς τὴν ὑπακοήν, τὴν λαμπρότητα, τὴν ἀπίθειαν καὶ ἰσχυρογνωμοσύνην, τὴν φευδολογίαν, τὴν ἀδυσκαλίαν πρὸς τοὺς γονεῖς, τὴν ἀδυσκαλίαν, μοχθηρίαν καὶ σκληρότητα πρὸς τοὺς ἀδελφούς, τοὺς συμπαθεῖς καὶ ἄλλους παῖδας.

ΤΑΞΙΣ Β'

Τὸ ἀγνωστικὸν βιβλίον τῆς δευτέρας τάξεως ἀποτελούμενον ἐν 9 τυπογραφικῶν φύλλων, θὰ συντελεθῆ ἰδίαι εἰς ἀπαιτῶν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπίσχυσιν τῶν διὰ τοῦ προηγουμένου ἐγνωστωστικῶν καλλιεργησόμενων διαφερόντων.

Καὶ τὸ βιβλίον τούτο θὰ ἔχη ὡς κύριον ὑποκειμένον τὸν βίον καὶ τὰς προτάσεις ἐνός ἢ ὀλίγων, ἀπὸ κοινῶν ὀρώντων, στασιματικῶν προσώπων, αἱ περὶ ὧν διηγήσεται, εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἀντιληψιν τῶν μαθητῶν τῆς δευτέρας τάξεως, θὰ συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἠλικίου καὶ στασιματικῶ ἰδίαι διαφερόντων αὐτῶν.

Εἰς τὰς διηγήσεις ταύτας θὰ προσαρμόζονται κατὰ τὸν ἐν ἐξ. 11 τῶν γενικῶν ἄρχῶν δηλωθέντα τρόπον καὶ τὰ ἐκείνης στοιχεῖα :

α') μῦθοι καὶ ποιήματα, συντελούμενα εἰς τὸν αὐτὸν πρὸς τὸ διὰ τῆς ὀργανικῆς ὕλης ἐπιδοκίματον σκοπὸν καὶ ἀνάλογοι πρὸς τὴν ἀντιλήψιν τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως,

β') σύντομοι καὶ κατὰ τὴν ἐν ἐξ. 4 τῶν γενικῶν ἄρχῶν ρηθέντα συντεταγμένα λογοτεχνικὰ (περὶ καὶ ποιητικὰ) ἐξεικονιστὰς ἰκανῶν συγκεκριμένων καὶ ὑπὸ τῆς πραγματικῆς ἀντικθῶν τῆς ἑλληνικῆς τῆς τάξεως ἐξεταζόμενον ἀντικθῶμα καὶ φανερῶν τῆς ἑλληνικῆς φύσεως καὶ τέχνης καὶ ὅσων τοῦ ἑλληνικοῦ βίου, ἀποδιδόμενα εἰς τὴν ἐμφύσησιν τοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐξεγερόμενον γνωστικὸν διαφέροντος τῶν παιδῶν.

ταζομένων εν τη διδασκαλίᾳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῆς τάξεως, ἀποβλέπεται εἰς τὴν ἐμφύσησιν τοῦ ὑπὸ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἕξειν γνησίον γνωστικὸν διαφέροντος τῶν παιδῶν καὶ εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ διαφέροντος αὐτῶν.

β) Λογογεγραμικὰ (πεζοὶ καὶ ποιητικαὶ) καὶ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἰδῆ διαφέροντος τῶν παιδῶν σκοποῦσι ἐξεικονίσαι ὅρατον ἑλληνικῶν τοπίων καὶ ἐξερῶντων ἔργων τῶν Ἑλληνικῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν (βραχυτάτων, γλυπτικῶν καὶ ζωγραφικῶν), παρουσιάζομενον ἐν τῇ γεωγραφικῇ καὶ ἱστορικῇ διδασκαλίᾳ τῆς τάξεως.

γ) Λογογεγραμικὰ καὶ κινῆσά τ᾽ ἐν ἑστέ. 1 καὶ 8 ῥηθρικά πειραματικῶν διαπραγματευσῶν ἐκείνων τῶν κλάδων τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπινοηθείσης γωστικῆς ζωοποιίας καὶ ζωοτροφίας, ὅτινας θὰ διδάσκονται ἐν τῇ τάξει ὡς ἐφαρμγὴ τῆς διδασκαλίας τῆς ζωολογίας καὶ φυσιολογίας, ἀποβλέποντι εἰς τὴν περαιτέρω μόρφωσιν καὶ τεχνικὸν διαφέροντος τῶν μαθητῶν.

Η φρονιματικὴ ὕλη τοῦ ἀνωματῆρατος θὰ ἀναπτύσσῃ περαιτέρω παρὰ τοῖς μαθηταῖς τὴν θεοείτησιν.

Η αὐτὴ θὰ καλλιτεργῆ μὲν περαιτέρω τὰς διὰ τῶν ἀνωματῆρατων τῶν προηγούμενων τάξεων ἀναπτυσσόμενας ἀρετὰς καὶ θὰ ἐκτρέφῃ τὰς δι' ἐκείνων ἐκτρέψιμους κακίας, ἐπὶ δὲ θὰ ἐμπνέῃ ἐν μὲν τῶν ἀποκρινῶν ἔρατον τὴν φιλοτιμίαν, ἐν δὲ τῶν κινήσων ἄρετῶν τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἀπεισίαν καὶ μεγαλοφροσύνην, τὴν πίστιν, ἰδίᾳ δὲ τὴν μέχρις αὐτοθυσίας γαυροσύνην φιλαλληλίαν καὶ φιλοπατρίαν, θὰ ἐκτρέφῃ δὲ τὴν ἀριστοτιμίαν καὶ τὴν κακίαν νεομυνην φιλοτιμίαν μετὰ τῶν κακῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῆς, τὴν νεοδοξίαν καὶ φιλοφροσύνην, τὴν ἀεικλίαν, τὴν ἀπιστίαν, τὸν δόλον, τὴν νοθείαν, τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν ἀισθητικὴν ἀνάπτυξιν. Ἀναπτύσσεται τὴν φιλοτιμίαν, καὶ τὸ ἔθικον φρόνημα θὰ προσπαθῆ νὰ καταβυθίσῃ σαφῶς εἰς τοὺς παῖδας τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν, τὰς Ἑλληνικὰς ἀρετὰς, τὴν Ἑλληνικὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαιοσύνη καὶ ἰσότητι τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Προήκουσα δὲ ἡ φρονιματικὴ ὕλη τοῦ ἀνωματῆρατος περαιτέρω τὰς διὰ τῶν ἀνωματῆρατων βιβλίων τῶν προηγούμενων τάξεων καλλιεργόμενας ἀρετὰς, τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν συντήρησιν τῆς σωματικῆς ὑγιείας, θὰ παρεμβάλλῃ, κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἀνωματῆρατος τῆς Ε' τάξεως, στοιχειώδεις γνώσεις ἀφορώσας εἰς τὴν ὑγιεινὴν καλλιάν (ἀήρ—φῶς κλπ.) καὶ τὴν ὑγιεινὴν τὸν ἐσθλατῶν καὶ τῶν ὄτων.

ΤΑΞΙΣ Ε'

Τὸ ἀνωματῆρατον βιβλίον τῆς Ε' τάξεως, ἀπαρτίζομενον ἐκ 14 τυπογραφικῶν φύλλων, θὰ προέγῃ μὲν πάντα τὰ ὑπὸ τῶν ἀνωματῆρατων τῶν προηγούμενων τάξεων καλλιεργόμενα διαφέροντα, θὰ ἐνισχύῃ δὲ πρὸς τοῦτοις καὶ τὸ ὑπὸ τῶν φρονιματικῶν μαθημάτων, ἰδίᾳ δὲ τῆς ἱστορίας, ἀναπτυσσόμενον πολιτικῶν διαφέρον τῶν μαθητῶν αὐτῆς.

Καὶ τοῦ βιβλίου τούτου ἡ ὀργανικὴ ὕλη θὰ εἴη ὡς ὑποκείμενον τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις ἐνδὲ τῆς ἡλιγίας, ἀπὸ κινήσων φανταστικῶν ἡ ἱστορικῶν προσώπων, ἀπὸ περὶ ὧν διηγήσεις, ὅσαι ἀνάλογον πρὸς τὴν ἀντιληπτικὴν βαθμίδα τῶν μαθητῶν τῆς Ε' τάξεως, θὰ συντελοῖσιν εἰς προαγῆν τῶν ἠθικῶν—ἔθικων, τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ διαφέροντος τῶν παιδῶν.

Ἐξ ὅσων τὰ βιβλίον ταῦτα θὰ ἀποτελεσθῆ ἐκ μεγάλων ὁμάδων (βρα. γεν. ἀρχ. ἐδάφ. 11), καὶ ἐκείτης ἑπίσης τούτων ὡς ὀργανικῆ ὕλης θὰ γαυμῆται διηγήσεις ἡ διηγήσεις, ἄραυται ὡς ὑποκείμενον τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις ἐνδὲ τῆς ἡλιγίας, ἀπὸ κινήσων φανταστικῶν, φανταστικῶν ἡ ἱστορικῶν προσώπων καὶ ἀποβλέπεται ἑπίσης εἰς τὴν προαγῆν τῶν ἠθικῶν—ἔθικων, τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ διαφέροντος τῶν μαθητῶν.

Ἐπειδὴ τὰ βιβλίου τὰ εἶναι ἐνιαῖα, εἴτε ἀποτελεῖται ἐκ πηλίκων μερῶν, εἴτε ἐκ τμημάτων, ἡ διδασκαλία τῆς τάξεως θὰ ἔδωκ. 11 τῶν γενικῶν ἄρχων δηλωθέντα τρόπον καὶ τὰ ἀκόλουθα στοιχεῖα:

α) μῦθοι, μυθολογικὰ διηγήσεις, παραδόσεις καὶ ποιήματα ἀνάλογα πρὸς τὴν ἀντιληπτικὴν τῶν μαθητῶν τῆς Ε' τάξεως καὶ

εἰς τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν διὰ τῶν ὀργανικῶν ὕλων ἐπιδεικνόμενον καὶ σκοπὸν συντελοῦντα,

β) εἰς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀποβλέποντα καὶ κατὰ τὰ ἐν ἑστέ. 1 τῶν γενικῶν ἄρχων ρηθρικά ἐκπεδούμενα λογογεγραμικὰ (πεζοὶ καὶ ποιητικαὶ) ἐξεικονίσαι σπουδαῖον σκῆψιν τοῦ ἐξ ἡγαίου καὶ τοῦ νεωτέρου ἱερατικοῦ, θρησκευτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ἔθικου ἐλληνοῦ βίου, τοῦ ἐξαπατῆμένου ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν σχετικῶν μαθημάτων τῆς τάξεως, ἐπὶ δὲ διηγήσεις ἀναφορὰς εἰς πρόσωπα τῆς ἐν τῇ τάξει διδασκόμενης πολιτικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἱστορίας.

γ) Λογογεγραμικὰ (πεζοὶ καὶ ποιητικαὶ) καὶ κατὰ τὰ ἐν ἑστέ. 1 τῶν γενικῶν ἄρχων ρηθρικά συντεταγμένα ἐξεικονίσαι σκῆψιν καὶ σπουδαῖον γαυρὸν φανταστικῶν βιοτικῶν ἐκείνων ἐν τῇ τάξει, ἰδίᾳ δὲ ἐφαρμγῶν αὐτῶν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον (ὡς εἰς τὴν κατὰ ἔρατον συντηρησίν, εἰς διαφόρους βιοποικίλους βιοποικίλους καὶ τῆρας καθύλου, εἰς σπουδαῖα ἐπιποικίλους ἀετιρώσεις κλπ.), σκοποῦσι ἰδίᾳ τὴν ἐμφύσησιν τοῦ ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῆς φυσικῆς καὶ τῆς γωστικῆς ἕξειν γνησίον γνωστικὸν διαφέροντος τῶν παιδῶν, ἐπὶ δὲ εἰς μόρφωσιν τοῦ καλλιτεχνικοῦ διαφέροντος αὐτῶν.

Εἰς τὰς ὀργανικὰς ὕλας τοῦ προειρημένου ἀνωματῆρατος θὰ προσαρτίζονται ἐπίσης καὶ τὰ ἀκόλουθα κατὰ τὸν τρόπον τοῦ ἀνωματῆρατος τῆς Ε' τάξεως συντεταγμένα καὶ εἰς τοὺς αὐτοὺς πρὸς ἐκείνα σκοποὺς ἀποβλέποντα στοιχεῖα:

α) Λογογεγραμικὰ (πεζοὶ καὶ ποιητικαὶ) ἐξεικονίσαι ὀργανικῶν, φυτῶν, ζῴων καὶ βιοτικῶν κοινωνιῶν αὐτῶν, ἐξαπατῆμενον ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῆς φυσικῆς ἱστορίας τῆς τάξεως,

β) Λογογεγραμικὰ (πεζοὶ καὶ ποιητικαὶ) ἐξεικονίσαι ὅρατον εὐρωπαϊκῶν τοπίων (ἰδίᾳ τῆς ἑλληνικῆς γωστικῆς) καὶ ἐξερῶντων ἔργων τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, παρουσιάζομενον ἐν τῇ γεωγραφικῇ καὶ ἱστορικῇ διδασκαλίᾳ τῆς τάξεως.

γ) Λογογεγραμικὰ διαπραγματευσῶν ἐκείνων τῶν κλάδων τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐπινοηθείσης γωστικῆς ζωοποιίας καὶ ζωοτροφίας, ὅτινας θὰ διδάσκονται ἐν τῇ τάξει ὡς ἐφαρμγὴ τῆς διδασκαλίας τῆς ζωολογίας φυσιολογίας, φυσικῆς καὶ χημείας.

Η φρονιματικὴ ὕλη θὰ προέγῃ πρῶτον παρὰ τοῖς μαθηταῖς τὴν θεοείτησιν.

Η αὐτὴ ἐπινοῦσθαι τὸ πολιτικῶν διαφέρον θὰ μεταδίδῃ τοῖς μαθηταῖς κατὰ τὸν ἐν ταῖς γενικαῖς ἀρχαῖς δηλωθέντα τρόπον (βρα. ἐδάφ. 10 γεν. ἀρχ.) στοιχειώδεις γνώσεις ἀφορώσας εἰς τὴν δύναμιν καὶ τὰ καθήκοντα τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτικοῦ βίου.

Προήκουσα δὲ τῶν ἠθικῶν—ἔθικων διαφέρον θὰ καλλιτεργῆ μὲν περαιτέρω τὰς διὰ τῶν ἀνωματῆρατων τῶν προηγούμενων τάξεων ἀναπτυσσόμενας ἀρετὰς, ἰδίᾳ δὲ ἐξ αὐτῶν τὴν ἀγάπην πρὸς τὰ εἶτα (δῶτα), καὶ τὸν καὶ τὴν μέχρις αὐτοθυσίας γαυροσύνην φιλαλληλίαν καὶ φιλοπατρίαν καὶ θὰ ἐκτρέφῃ τὰς δι' ἐκείνων ἐκτρέψιμους κακίας, ἐπὶ δὲ θὰ ἐμπνέῃ τὴν οικονομίαν, τὴν ἰσοπραγμοσύνην, τὴν εἰς αὐτὸν πεποιθίσην, τὴν ἀνεκρίτησιν τῶν φρονιμῶν, τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος καὶ τὴν ἀνεγῆν τῶν ἀδυναμιῶν τῶν πλειόνων, θὰ ἐκτρέφῃ δὲ τὴν φιλαλληλίαν καὶ τὴν ἀπατῆσιν, τὴν πολυπραγμοσύνην, τὴν ἑλλειψὴν τῆς εἰς αὐτὸν πεποιθίσεως, τὴν δουλοπροσύνην, τὴν περὶ τὴν ἐκπληροσύνην τοῦ καθήκοντος ἀσυνεπρίαν καὶ τὴν φιλοκωμωδίαν.

Ἐν τῇ ἀναπτύξει τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἔθικου φρόνηματος θὰ καταβυθίσῃ σαφῶς εἰς τοὺς παῖδας τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν, τὰς ἑλληνικὰς ἀρετὰς, τὴν ἑλληνικὴν δύναμιν καὶ τὸ δικαιοσύνη καὶ ἰσότητι τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Προήκουσα δὲ ἡ φρονιματικὴ ὕλη τοῦ ἀνωματῆρατος τῆς ἀρετῆς, τὰς σχετικὰς πρὸς τὴν συντήρησιν τῆς σωματικῆς ὑγιείας, θὰ παρεμβάλλῃ κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἀνωματῆρατων βιβλίων τῶν προηγούμενων τάξεων καὶ στοιχειώδεις γνώσεις ἀφορώσας εἰς τὴν ὑγιεινὴν (βρα. ἐδάφ. 10 γεν. ἀρχ.) καὶ τὴν ὑγιεινὴν τῶν ἐσθλατῶν καὶ τῶν ὄτων.

ΤΑΞΙΣ Σ'

Τὸ ἀνωματῆρατον βιβλίον τῆς ἑκτῆς τάξεως, ἀπαρτίζομενον ἐκ 16 τυπογραφικῶν φύλλων, θὰ προέγῃ πάντα τὰ διὰ τῶν

αναγνωσματορίου της Β' τάξεως καλλιεργούμενα διαφέροντα.
Και του βιβλίου τούτου η οργανική ύλη θα έχη ως υποκει-
μενών τον βίον και τας πράξεις ενός ή ολίγων, από κοινού
δρόμων, φανταστικών ή ιστορικών προσώπων, αι περί ών διη-
γήσεις, ούσαι ανάλογαι προς την αντίληπτικὴν βαθμίδα τὸν
μαθητῶν της Γ' τάξεως, θα προάγουν τὸ ἠθικὸν-ἔθνικόν, τὸ
δηρμοκρατικὸν καὶ τὸ πολιτικὸν διαφέρον αὐτῶν.

Ἐφ' ὅσον καὶ τὸ βιβλίον τούτο θὰ ἀποτελεσθῇ ἐκ μεγάλων
μυθῶν (ὅρα γεν. ἀρχ. ἔδαφ. 11), καὶ ἐκαστὴς ἐπίσης τούτων
ὡς οργανική ὕλη θὰ γρηγορηθῆ διηγήσεις ἢ διηγήσεις, ἔχουσαι
ὡς υποκειμενὸν τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις ενός ἢ ολίγων ἀπὸ
κοινού δρόμων φανταστικῶν ἢ ιστορικῶν προσώπων καὶ ἀπο-
κλειπούσαι εἰς τὴν προαγωγήν τῶν ἀνωτέρω μαθησομένων
διαφερόντων.

Ὅμοιωθῆναι καὶ καὶ ἂν ἔχη ἡ οργανική ὕλη τοῦ βιβλίου,
εἰς ταύτην θὰ προσαρμολογῶνται κατὰ τὸν ἐν ἔδαφ. 11 τῶν γεν.
ἀρχῶν δηλωθέντα τρόπον τὰ ἀκόλουθα κατὰ τὸν τρόπον τῶν ὁμο-
ειδῶν τοῦ ἀναγνωστικοῦ της Ε' τάξεως συνταχθέντα καὶ εἰς
τοὺς αὐτοὺς πρὸς ἐκείνη σκοποῦ ἀποβλέπουσα στοιχεία :

α') μυθολογικαὶ διηγήσεις, παραδόσεις, λογοτεχνι-
καὶ διηγήσεις ἀναφερόμεναι εἰς ἐξέχοντα πρόσωπα τῆς ἐν τῇ
τάξει διδασκόμενης ἱστορίας, εἰς δὲ καὶ τῆς παγκοσμίου, καὶ
λογοτεχνικαὶ ἐξαικονισεῖς σπουδαίων σκηνῶν τοῦ τε ἀρχαίου καὶ
τοῦ νεωτέρου ἱεθιτικοῦ, θρησκευτικοῦ, κοινωνικοῦ καὶ ἔθνικοῦ
ἑλληνικοῦ βίου, τοῦ ἐξεταζομένου ὑπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν
σχολικῶν μαθητῶν τῆς τάξεως.

β') λογοτεχνικαὶ διαπραγματεύσεις ἄντικτων, φυτῶν, ζώων
καὶ βιοτικῶν αὐτῶν κοινωνικῶν διδασκόμενων ἐν τῇ τάξει,

γ') λογοτεχνικαὶ ἐξαικονισεῖς φυσικῶν καὶ στοιχειωδῶν γη-
μικῶν φαινόμενων, διδασκόμενων ἐν τῇ τάξει, ἰδίᾳ δὲ ἐφαρμογῶν
εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον (ὡς εἰς τὴν κατὰ ὄψαν συγκοι-
νωσίαν, εἰς διαφόρους βιομηχανίας, βιοτεχνίας, καὶ καθύλου τέ-
χνας, εἰς δὲ εἰς σπουδαίας ἐπιστημονικὰς ἐφευρέσεις),

δ') λογοτεχνικὴ ἐξέτασις τῶν ἐπιχωριαζόμενων ἐν Ἑλλάδι
κλάδων τῆς γεωπονίας, ζωοκμίας, καὶ ζωοτεχνίας, οἵτινες θὰ
διδασκῶνται ἐν τῇ τάξει ὡς ἐφαρμογὴ τῆς διδασκαλίας τῆς
ζωολογίας, φυτολογίας, φυσικῆς καὶ χημείας,

ε') λογοτεχνικαὶ περιγραφαὶ ὀρισμένων τοπίων καὶ ἐξεχόν-
των ἔργων τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, ἅτινα θὰ παρουσιάζονται ἐν
τῇ ἱστορικῇ καὶ γεωγραφικῇ διδασκαλίᾳ τῆς τάξεως,

στ') ποιήματα ἠθικοῦ-ἔθνικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ περιεχομένου,
εἰς ἃ ἔχονται ὑποκείμενον συγκεκριμένα ἀντικείμενα καὶ φαινό-
μενα τῆς ἑλληνικῆς φύσεως, τοῖα αὐτῆς καὶ ἔργα τῶν εἰκα-
στικῶν τεχνῶν.

Πρὸς ἐπίφραξιν δὲ τοῦ ἠθικοῦ-ἔθνικοῦ φρονήματος τῶν μα-

θητῶν δὲ συμπεριλαμβάνονται: εἰς ἐν τῷ προκειμένῳ ἀναγνωστι-
κῷ βιβλίῳ λογοτεχνικῆ ἐκθεσις τῶν πλουτοπαραγωγικῶν πη-
γῶν τῆς πατρίδος καὶ τῆς σημασίας τῆς ἐκμεταλλεύσεως αὐ-
τῶν διὰ τῆς ἐργασίας.

Ἡ φρονηματικὴ ὕλη τοῦ ἀναγνωσματορίου θὰ καλλιεργῆ
περαιτέρω τὴν θεοεβείαν.

Ἡ αὐτὴ, προάγουσα τὸ πολιτικὸν διαφέρον τῶν μαθητῶν,
θὰ μεταδῆθῃ τοῖσι κατὰ τὸν ἐν τῇ γενικαῖ ἀρχαίς (ἔδαφ.
10) δηλωθέντα τρόπον καὶ στοιχειώδεις γνώσεις, ἀφορώσας εἰς
τὰ δικαιώματα τοῦ Ἑλλήνων πολίτου.

Καλλιεργούσα δὲ περαιτέρω τὴν ἡθικὴν, τὴς σχετικῆς πρὸς
τὴν συντήρησιν τῆς σωκρατικῆς ἡθικῆς, θὰ παρενέη κατὰ τὸν
τρόπον τῶν ἀναγνωστικῶν τῶν προηγουμένων τάξεων καὶ στοι-
χειώδεις γνώσεις ἀφορώσας εἰς τὴν ὑγιεινὴν τὸν νεῦρον (κα-
θαριότης, ἀποφυγὴ οἰνπνευματώδων ποτῶν, ἐγκράτεια καὶ σω-
φροσύνη, ἀποφυγὴ πολυπόρων νικητηρίων διασκεδάσεων, ἀποφυγὴ
σωκρατικῆς καὶ πνευματικῆς ὑπερκόπσεως κτλ.) καὶ τὴν λη-
ψιν τῶν κυριωτέρων προληπτικῶν μέτρων κατὰ τῶν λοιμωδῶν
νόσων (ἰδίᾳ τῶν ἐλαδῶν πυρετῶν).

Ἰδίᾳ δ' ὁμοῦ ἡ φρονηματικὴ ὕλη τοῦ ἀναγνωσματορίου θὰ
προάγῃ πάσας τὰς διὰ τῶν ἀναγνωστικῶν βιβλίων τῶν προη-
γουμένων τάξεων ἀνπτυσσομένης ἀρετῆς, ἰδίᾳ δ' ἐξ αὐτῶν τὴν
μέχρις αὐτεβουσίας γαρούσαν φιλαλληλίαν καὶ φιλοπατριαν,
καὶ θὰ ἐκτρέψῃ τὰς ἐν' ἐκείνῳ πολεμουμένης καρδίας.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς φιλοπατρίας καὶ τοῦ ἔθνικοῦ φρονήματος
θὰ γίνηται κατὰ τὸν ἐν τῷ ἀναγνωσματορίῳ τῆς πέμπτης τά-
ξεως δηλωθέντα τρόπον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 11 Ἀυγούστου 1912.

Ὁ Πρόεδρος
Ν. Γ. Πολίτης

Τὰ μέλη
Ἐλένη Ράλλη
Γ. Δέσφω
Π. Δεκιάδης
Ρ. Νικολαΐδης
Ἄο. Φ. Κουσιδης
Ι. Μιχαεῶς
Ζ. Γιββαῶς
Δ. Ζήσης
Δ. Δάμνας, εισηγητῆς

ΤΥΠΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ